

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

PROJEKAT ZA ODGOVORNU VLAST

IZVEŠTAJ SA ISTRAŽIVANJA JAVNOG MNJENJA: PERCEPCIJA GRAĐANA O BORBI PROTIV KORUPCIJE U SRBIJI ZA 2020. GODINU (III CIKLUS)

NOVEMBAR 2020. GODINE

USAID-ov Projekat za odgovornu vlast

Cecchi and Company Consulting, Inc.
Makenzijeva 24/3. sprat, 11000 Beograd
Tel: 011/41 45 880
Email: GAI-Belgrade@cecchiconsulting.com

Izrada ovog dokumenta omogućena je uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Sadržaj dokumenta je isključivo odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove USAID-a ili Vlade SAD.

PROJEKAT ZA ODGOVORNU VLAST

**IZVEŠTAJ SA ISTRAŽIVANJA JAVNOG MNJENJA
PERCEPCIJA GRAĐANA O BORBI PROTIV KORUPCIJE U SRBIJI ZA
2020. GODINU**
(III ciklus)

CeSID DOO

NOVEMBAR 2020. GODINE

USAID-ov Projekat za odgovornu vlast
Checchi and Company Consulting, Inc.
Makenzijeve 24/3. sprat, 11000 Beograd
Tel: 011/41 45 880
Email: GAI-Belgrade@checciconsulting.com

Izrada ovog dokumenta omogućena je uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Sadržaj dokumenta je isključivo odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove USAID-a ili Vlade SAD.

SADRŽAJ

1. Metodološke napomene.....	4
2. Opis uzorka.....	5
3. Sažetak.....	6
4. Socijalno ekonomska situacija u zemlji – problemi i očekivanja građana Srbije.....	9
5. Percepcija korupcije u Srbiji.....	12
6. Uloga Vlade Republike Srbije u sprečavanju korupcije.....	20
7. Transparentnost i odgovornost u radu lokalne samouprave.....	22
8. Zadovoljstvo radom lokalnih institucija.....	26
9. Percepcija korupcije u institucijama.....	28
10. Percepcija raširenosti koruptivnih aktivnosti u Srbiji.....	32
11. Percepcija građana Srbije o važnosti uvođenja mera u borbi protiv korupcije.....	38
12. Direktna iskustva građana sa korupcijom.....	48

I. METODOLOŠKE NAPOMENE

Istraživanje realizovali	Agencija za istraživanje javnog mnjenja CeSID DOO i Checchi and Company Consulting, Inc.
Terenski rad	U periodu između 01 i 21. novembra 2020. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 1175 punoletnih građana Srbije
Okvir uzorka	Teritorija biračkog mesta kao najpouzdanija statistička jedinica
Odabir domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene – u okviru biračkog mesta, svaka druga kućna adresa od početne tačke
Odabir ispitanika u okviru domaćinstva	Izbor ispitanika metodom prvog rođendana u odnosu na dan anketiranja
Istraživačka tehnika	Licem u lice u okviru domaćinstva
Istraživački instrument	Upitnik od 116 pitanja

Istraživanje javnog mnjenja, koje su realizovali agencija za istraživanje javnog mnjenja CeSID DOO i Checchi and Company Consulting, Inc, sprovedeno je u periodu između 01 i 21. novembra 2020. godine na teritoriji Republike Srbije bez Kosova i Metohije.

Istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1175 punoletnih građana Srbije. Kao istraživački instrument je korišćen upitnik formiran u saradnji sa klijentom, koji se sastojao od 116 pitanja.

Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom. Prilikom obuke anketara, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja, osim samog uzorka, značajno utiču na reprezentativnost istraživanja – poštovanje koraka i pravilo prvog rođendana. Poštovanjem koraka se obezbeđuje da anketar sveobuhvatno pokrije kompletan istraživački punkt, dok se pravilom prvog rođendana isključuje mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni građani koji prvi otvore vrata anketaru. Naime, od anketara se zahtevalo da u domaćinstvu anketira osobu kojoj je prvoj rođendan u odnosu na dan posete. Tako je obezbeđena polna, obrazovna i starosna reprezentativnost ispitanika.

2. OPIS UZORKA

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika:

Polna struktura ispitanika: 47% muškaraca i 53% žena.

Starost ispitanika: 18 do 29 godina 14%; 30 do 39 godina 20%; 40 do 49 godina 22%, 50 do 59 godina 17%, 60 do 69 godina 17%, preko 70 godina 10%.

Prosečna starost ispitanika iznosi 48 godina (18 - 89)

Obrazovna struktura ispitanika: osnovna škola i niže 11% ispitanika, škola za radnička zanimanja 9%, četvorogodišnja srednja škola 52% ispitanika, viša škola/fakultet 25% ispitanika, učenik/student 3% ispitanika.

Region u kome ispitanik živi: Vojvodina 27%, Beograd 22%, Centralna Srbija 51%

Mesto stanovanja: gradsko naselje 61%; prigradsko naselje 9%; selo 30%

Nacionalna pripadnost ispitanika: srpska 89%, mađarska 3%, bošnjačka 3%, romska 1%, ostali 4%.

3. SAŽETAK

Korupcija se konstantno nalazi u samom vrhu liste problema sa kojima se suočavaju građani Srbije. Slično kao i u prethodnim istraživačkim ciklusima, i ovoga puta **pronazimo 12% građana koji smatraju korupciju primarnim problemom koji direktno utiče na njihove i živote njihovih porodica.**

Više od jedne polovine ispitanika (54%), dominantno mladih i visoko obrazovanih **veruje da je korupcija široko rasprostranjena u Srbiji.** Više od polovine građana (53%) prepoznaje njen maligni uticaj na društvo u celini, polovina (50%) prepoznaje njen upliv u politiku, svaki treći (34%) u poslovno okruženje, ali tek svaki peti (19%) u svoj lični i porodični život.

Rasprostranjenost korupcije je u direktnoj vezi sa utiskom građana da se **u prethodnih dvanaest meseci ništa nije promenilo po pitanju smanjenja njenog nivoa u Srbiji.** U ovom trenutku 37% građana veruje da je nivo korupcije isti kakav je bio i u novembru 2019. godine, dok je nešto više građana uvereno da je situacije lošija nego što je bila, u odnosu na one koji veruju da se popravila – 31% naspram 23%.

Glavni krivci za povećanje nivoa korupcije, isto kao i oni koji su zaslužni za njeno smanjenje, su tri institucije: **predsednik, Vlada i policija.** Ukoliko napore institucija posmatramo u skladu sa indeksom koji predstavlja razliku između odgovornosti za smanjenje i povećanje nivoa korupcije u prethodnoj godini, **predsednik države predstavlja jedinu instituciju u Srbiji kod koje je ovaj indeks pozitivan i iznosi 9.** Sve druge institucije, u očima građana, snose više krivice za rast korupcije u srpskom društvu nego zasluga za njeno smanjenje.

U kojoj meri su građani skeptični prema radu institucija koje u svom opisu posla imaju borbu protiv korupcije najbolje svedoči podatak da se prosečne ocene njihovog rada kreću između 2,1 i 2,3. **Generalni je zaključak da sve institucije, uključujući i predsednika, u tri poslednje godine ipak beleže pad poverenja građana u njihove sposobnosti i volju da se suprotstave korupciji.**

Građani Srbije i u ovom istraživačkom ciklusu pokazuju **nisko zadovoljstvo radom lokalnih samouprava,** te sada u samo dve tvrdnje procenat građana koji pozitivno ocenjuju napore lokalne samouprave u oblasti transparentnosti, odgovornosti i uključivanju građana u procese odlučivanja prelazi 10%. U odnosu na prošle cikluse istraživanja uočava porast procenta građana koji navode da su uglavnom ili potpuno **nezadovoljni** načinom na koji njihova lokalna samouprava upravlja budžetom. Ukupno 41% ispitanika navodi da ima negativnu percepciju o ovom pitanju (zbir odgovora uglavnom i potpuno nezadovoljan). U odnosu na nalaze iz 2019. godine nalazimo pet procentnih poena više građana koji imaju negativnu percepciju.

Većina građana nije čula ili ne zna da postoje **LAP-ovi,** odnosno ne razume čemu oni služe (zbirno 94%), dok 6% ispitanika zna za ovaj mehanizam i razume njihovu svrhu (što predstavlja uvećanje od dva procentna poena u odnosu na 2019. godinu).

Rezultati ispitivanja koja se odnose na **zadovoljstvo radom lokalnih institucija** nam govore da su građani i dalje nezadovoljni nivoom odgovornosti, savesti i usklađenosti rada lokalnih organa sa njihovim interesima i potrebama. U odnosu na prošlu godinu došlo je do blagog porasta procenta građana koji rad ovih institucija ocenjuju negativno, dok pak kod institucije

predsednika opštine/ gradonačelnika vidimo trend kretanja u pozitivnom smeru i smanjenja procenta građana Srbije koji iskazuju nezadovoljstvo

Građani izražavaju stav o **korupciji kao veoma raširenoj pojavi** čak i kod onih institucija koje bi trebale budu nosioci borbe protiv ove pojave. Naime, za većinu institucije koje su testirane u ovom istraživanju više od dve trećine građana izjavilo je da su korumpirane bar malo (manje od dve trećine nalazimo samo u slučaju predsednika). Skoro polovina ispitanika je iznela stav da su **zdravstvene institucije (47%) i inspekcije (46%) korumpirane u velikoj meri.**

Kada su upitani da izdvoje **samo jednu instituciju koju smatraju najkorumpiranijom** u Srbiji ispitanici su kao i u prethodna dva istraživanja odgovorili da je to zdravstvo.

Građani u najvećoj meri doživljavaju **korupciju kao izuzetno rasprostranjenu, kako na nivou Srbije, tako i u svom najbližem okruženju.** Od 10 ispitivanih koruptivnih aktivnosti, procenti građana koji smatraju da su one donekle ili veoma zastupljene kreću se od 84% do 93% na nivou države, odnosno od 73% do 86% u najbližem okruženju. Kada je reč o **izboru jednog, najzastupljenijeg vida korupcije na nivou države,** percepcija najrasprostranjenijih koruptivnih aktivnosti u Srbiji po redosledu ista kao i u prethodna dva istraživačka ciklusa, pa tako najveći broj ispitanika izdvaja *korišćenje položaja radi zapošljavanja rođaka ili prijatelja (19%) i korišćenje prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova (18%).* Ipak, procenat ispitanika koji slaže sa ovakvim stavom niži je nego prethodnih godina, za 3, odnosno 4 procentna poena. Kao **najrasprostranjeniji vid korupcije u svom neposrednom okruženju** najveći broj građana doživljava *korišćenje prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova*

Kao **najefektivniju meru u sprečavanju korupcije i borbi protiv iste,** 46% građana Srbije vidi *strobe kazne, uključujući i zatvorske, za one koji mito daju ili nude.* Ovaj nalaz je nepromenjen u odnosu na 2018. i 2019. godinu Inč, kada je ista mera takođe bila na prvom mestu, ali sa većom podrškom – 46, odnosno 48%.

Najveći procenat građana **korupciju i dalje percipira kao sredstvo na osnovu koga se pojedinci bogate na račun javnosti.** Sa ovim stavom se slaže 70% građana. Više od polovine ispitanika (52%) slaže se sa tvrdnjom da je **korupcija uobičajeni način ponašanja, odnosno sastavni deo kulture i navike u društvu,** dok je stepen slaganja sa stavom da **korupcija u Srbiji predstavlja način da neki stvari ostvare svoja osnovna prava i probleme** nešto manji i iznosi 44%.

Prema subjektivnim prognozama najvećeg broja građana Srbije (43%), **rasprostranjenost korupcije će u narednoj godini ostati ne istom nivou na kom se nalazi sada.** Nešto je veći procenat ispitanika koji su skloni uverenju da će se njen obim povećati u odnosu na one koji imaju suprotno uverenje: 25% naspram 21%.

U slučaju da se nađu **u situaciji da službenik ili zaposleni u javnoj upravi od njih traži mito,** 33% ispitanika ne bi platilo, 18% bi potražilo nekog da im pomogne bez plaćanja, a u odnosu na prošlu godinu, za nijasnu opada i broj ispitanika koji bi slučajeve mita prijavili nadležnim Agenciji za sprečavanje korupcije ili medijima. **Najčešći razlozi zbog kojih građani ne bi prijavili državnog službenika za traženje mita** su uverenje da to ništa ne bi promenilo (20%), da je veoma teško dokazati ovakve radnje (19%) ali i stav da se u društvu

ne cene oni koji prijavljuju korupciju (12%). Zbirno 9% ispitanika ne zna načine na koje je moguće prijaviti korupciju, a svaki dvadeseti ispitanik je potpuno pasivan.

Kada je reč o **faktorima koji najviše ometaju suzbijanje korupcije**, kao najvažniji 35% građana prepoznaje *rasprostranjenu korupciju u organima za sprovođenje zakona*, što je za šest procentnih poena manje u poređenju sa prethodnim istraživanjem. Na drugom mestu nalazi se *pasivnost građana, odnosno njihov strah da prijave korupciju*, što je odgovor koji bira 33% ispitanika.

Novitet u ovom istraživanju predstavlja deo koji se tiče **direktnog odnosa građana prema korupciji**. Uprkos raširenom stavu građana da je korupcija raširena među institucijama u Srbiji, brojni građani nikada nisu ni bili u kontaktu sa bilo kojom od tih institucija. Upitani da li su u nekoj od ustanova sa kojom su dolazili u kontakt morali da daju mito, poklon ili da uzvrate uslugu kako bi obavili posao zbog koga su došli kod svih ispitivanih ustanova više od četiri petine građana je odgovorilo negativno.

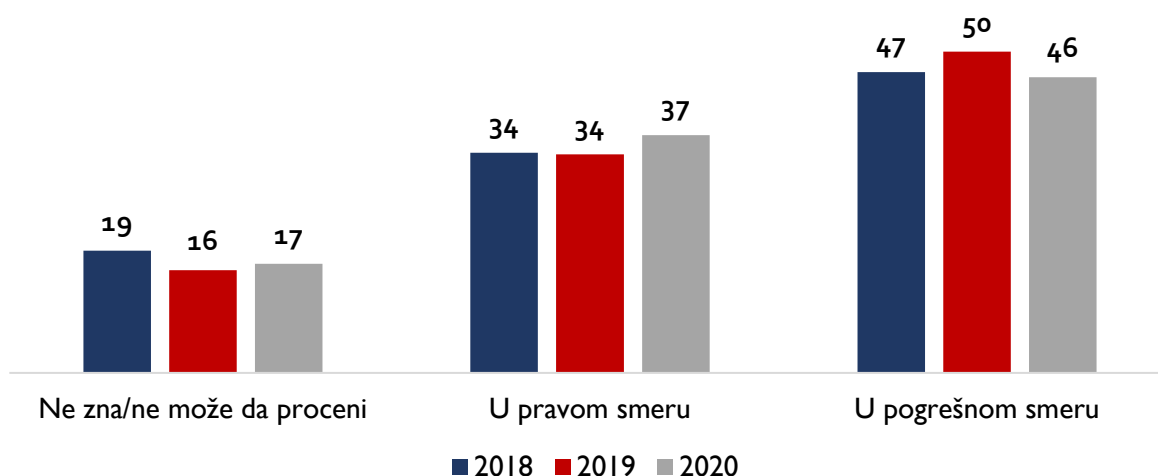
Direktni odnosa građana prema korupciji ispitivan je i u ovom ciklusu ispitivanja. Uprkos raširenom stavu građana da je korupcija raširena među institucijama u Srbiji, velika većina građana nikada nije ni bila u kontaktu sa bilo kojom od tih institucija (njih 78%). Upitani da li su u nekoj od ustanova sa kojom su dolazili u kontakt morali da daju mito, poklon ili da uzvrate uslugu kako bi obavili posao zbog koga su došli kod svih ispitivanih ustanova osim zdravstva više od četiri petine građana je odgovorilo negativno. Od onih koji su morali da daju mito, većina je to **uradila kako bi ubrzala izvršenje neke usluge na koju bi i inače imali pravo**.

Na kraju, mišljenje građana da je **lekarska profesija najpodložnija korupciji** ne iznenađuje previše ako ovaj stav (koga deli 23% ispitanika) uporedimo sa činjenicom da je zdravstvo najčešće percipirano kao oblast u kojoj je korupcija prisutna u velikoj meri.

4. SOCIJALNO EKONOMSKA SITUACIJA U ZEMLJI – PROBLEMI I OČEKIVANJA GRAĐANA SRBIJE

U ovogodišnjem istraživačkom ciklusu beležimo našto manje od jedne polovine građana koji smatraju da se njihova država kreće u lošem smeru – 46%. Ovogodišnji rezultat je nešto bolji nego što je to bio u prethodne dve godine. **Broj optimista, onih građana koji veruju da se njihova država kreće u dobrom smeru, je povećan za 3 procentna poena, dok je broj pesimista smanjen za 4 procentna poena u odnosu na isti period 2019. godine.**

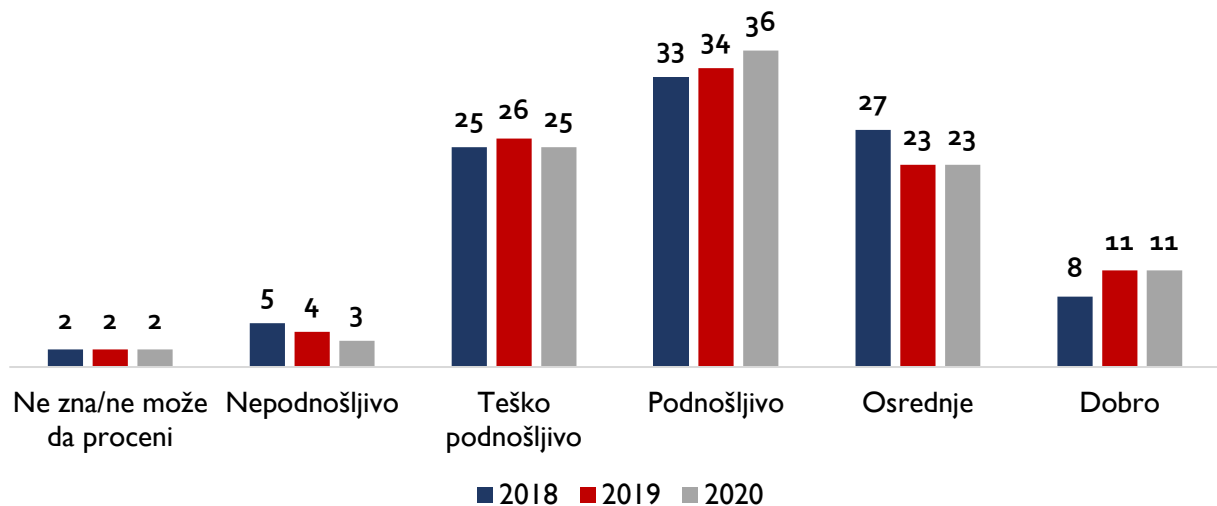
Grafikon 4.1 – Uopšteno gledano, da li mislite da stvari u Srbiji idu u pravom ili u pogrešnom smeru? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Procena pravca kretanja zemlje, kao i u prošlogodišnjem istraživanju, direktno zavisi od percepcije kvaliteta života ispitanika, kao i od objektivnih demografskih pokazatelja poput: **obrazovanja, starosti i mesta stanovanja ispitanika**. Ispitanici koji žive ispod granice podnošljivog (nepodnošljivo ili teško podnošljivo) veruju da se Srbija kreće u lošem smeru. Među ispitanicima koji smatraju da žive teško podnošljivo, dve trećine (66%) smatra da se Srbija kreće u lošem smeru, dok to isto smatra 81% onih koji smatraju da žive u nepodnošljivim uslovima. Sa druge strane, kod ispitanika koji ocenjuju svoj život dobrim, 56% je uvereno da se njihova država kreće u dobrom smeru. Razlika u percepciji pravca kretanja države je jasno uočljiva i kada nalaze posmatramo kroz prizmu demografije. **Optimiste po pravcu kretanja pronalazimo unutar starijeg i slabije obrazovanog stanovništva ruralnih područja, dok su pesimisti uglavnom mlađi građani, sa višim ili visokim stepenom obrazovanja, nastanjeni u gradskom području.**

Više od polovine ispitanika sa višom ili visokom stručnom spremom (52%) smatra da se Srbija kreće u lošem smeru, a to isto smatra i 63% učenika/studenata. Kada su u pitanju ispitanici koji imaju završenu osnovnu školu i školu za radnička zanimanja, više od polovine (54%) iskazuje optimizam kada je reč o budućnosti Srbije.

Grafikon 4.2 – **Kako živite Vi i Vaša porodica?** Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Subjektivna percepcija života u Srbiji se nije značajnije menjala u odnosu na prethodne dve godine. U 2020. godini nalazimo za 2 procentna poena manje ispitanika koji ocenjuju svoj i život svoje porodice nepodnošljivim ili teško podnošljivim. Jedna trećina ispitanika (34%) veruje da živi osrednje i dobro, dok je i dalje najviše onih koji kvalitet svog života kategorizuju kao podnošljiv. Osrednje i dobro žive građani koji imaju završenu visoku stručnu spremu, kao i đaci i studenti, nastanjeni u gradskim sredinama u Srbiji.

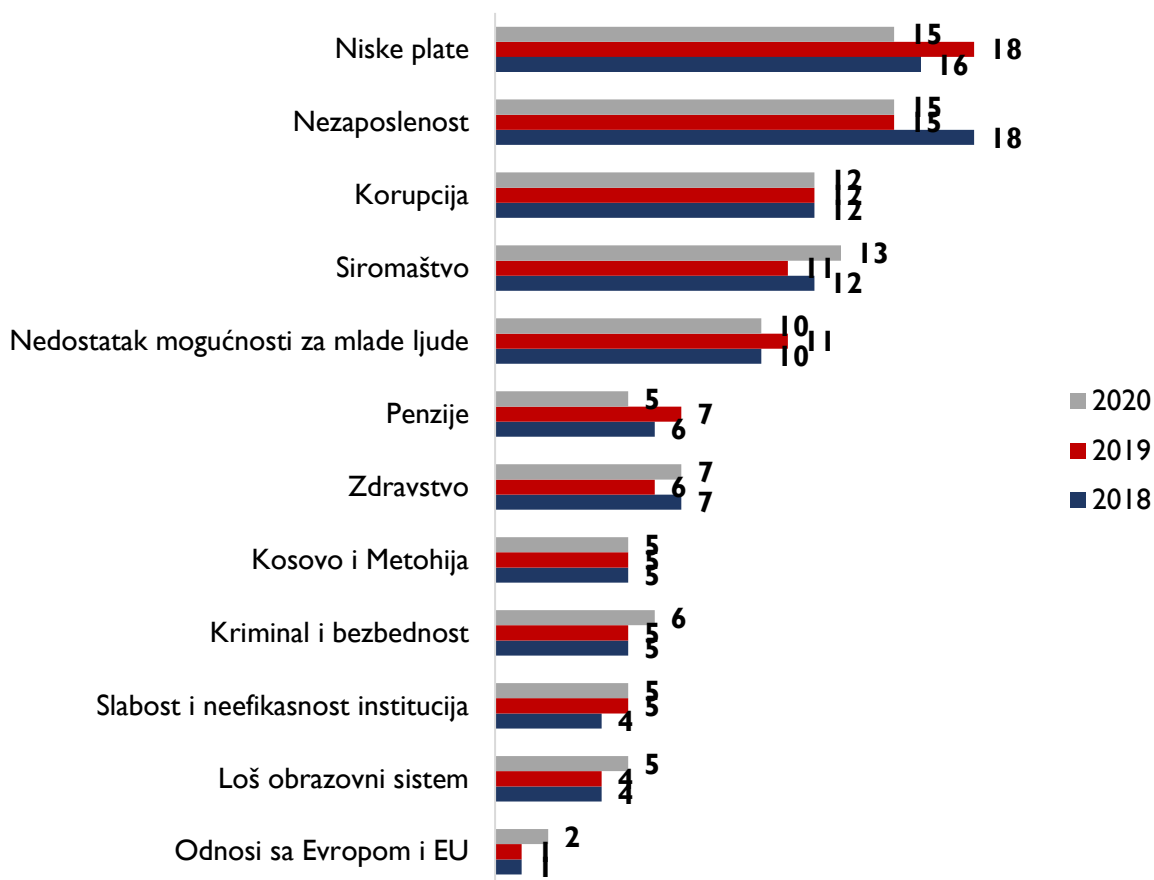
Razlozi za nešto lošiju percepciju kvaliteta života i životnog standarda leže prevashodno u ekonomiji. **Na listi najvećih problema sa kojima se građani Srbije suočavaju i dalje dominiraju oni koji su direktno povezani sa ekonomijom.**

Kao i u prethodna dva ciklusa, i ovoga puta građani jasno ukazuju da je njihov prioritet rešavanje ekonomskih problema u zemlji. Ukoliko uporedimo sa 2019. godinom, dobijamo podatak da je tek za 3 procentna poena manje građana izdvojilo ekonomske probleme kao one koji primarno ugrožavaju njih i njihove porodice. **Skoro polovina ispitanika (48%) izdvaja niske plate (15%), nezaposlenost (15%), siromaštvo (13%), penzije (5%), kao goruće probleme koji umanjuju kvalitet njihovih života.**

Dominaciju ekonomije na listi problema iz ciklusa u ciklus „kvari“ korupcija koju kao problem u kontinuitetu navodi 12% građana Srbije. Korupcija je problem koji iznad proseka uočavaju stariji visokoobrazovani građani, nastanjeni u gradskom području. Upravo u ovoj grupi ispitanika nalazimo uporište onih koji su svesni štete koju korupcija pričinjava kvalitetu njihovog života. Kao i u prethodnim ciklusima, jedini problem pored korupcije koji nije direktno vezan za ekonomiju, a koji je naveo svaki deseti ispitanik je nedostatak mogućnosti za mlade ljude.

Grafikon 4.3 – Tri najvažnija društvena, ekonomska ili politička problema u Srbiji danas

Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

5. PERCEPCIJA KORUPCIJE U SRBIJI

Pored toga što 12% ispitanika doživljava korupciju kao svoj primarni životni problem, **više od polovine građana (54%) veruje da je ova pojava u velikoj i veoma velikoj meri rasprostranjena u Srbiji.**¹ Ovaj nalaz je na tragu prošlogodišnjeg kada je ovo isto tvrdilo 55% građana Srbije. Za nijansu je bolji nalaz po pitanju broja onih koji veruju da je u Srbiji malo ili nimalo korupcije, pa tako nalazimo za 2 procentna poena više građana koji smatraju da ova pojava nije rasprostranjena u državi (12%).

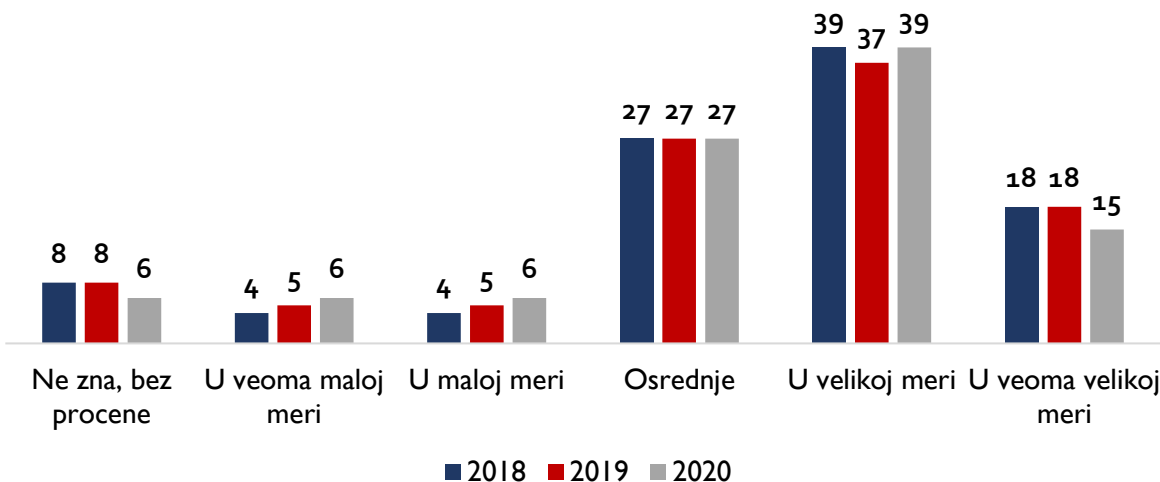
Ko su građani koji percipiraju povećan nivo rasprostranjenosti korupcije u Srbiji?

Percepcija rasprostranjenosti korupcije je najizraženija kod ispitanika sa višim i visokim stepenom obrazovanja kao i kod učenika/studenata, uglavnom mlađih građana Srbije. U ovoj grupi skoro dve trećine ispitanika smatra da je korupcija u velikoj i veoma velikoj meri rasprostranjena u Srbiji.

Pored toga, percepcija korupcije je rasprostranjenija među građanima nastanjenim u Beogradu i Vojvodini u odnosu na ostatak Srbije. U ova dva regiona 65% građana veruje u rasprostranjenost korupcije.

U rasprostranjenost korupcije najmanje veruju oni građani koji imaju završenu osnovnu školu, nastanjeni u seoskim i prigradskim naseljima.

Grafikon 5.1 – **U kojoj meri je rasprostranjena korupcija u Srbiji?**
Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

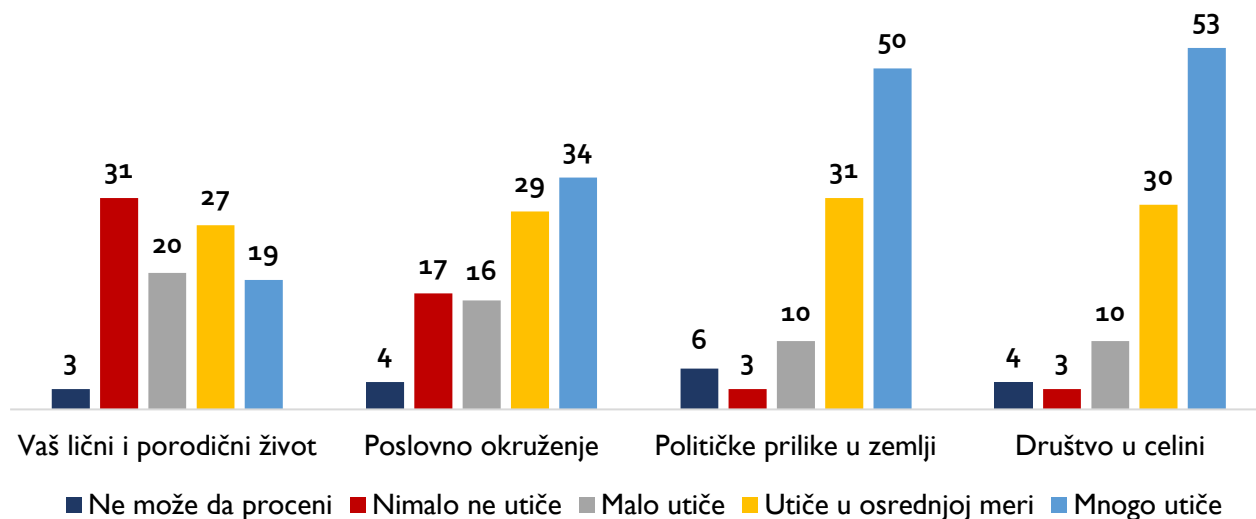

Ovi nalazi se ponavljaju iz ciklusa u ciklus, tako da ostajmo pri zaključku da je kod **građana koji imaju završenu osnovnu školu ili srednju radničku školu, i koji su najveće žrtve tranzicije u kojoj je korupcija odigrala svoju neslavnu ulogu, percepcija raširenost ove pojave u Srbiji je daleko ispod proseka.**

¹ Podatak je dobijen prostim zbirom ispitanika koji smatraju da je korupcija u Srbiji rasprostranjena u velikoj ili veoma velikoj meri.

Izražena percepcija rasprostranjenosti korupcije kod građana proizvodi osećaj veoma velikog uticaja koji ova pojava ima na različite aspekte života u Srbiji.

Grafikon 5.2 – Uticaj korupcije na različite aspekte života (u %)

Nešto više od jedne polovine ispitanika (53%) veruje da korupcija ima veliki uticaj na srpsko društvo u celini što je za 2 procentna poena više nego u novembru 2019. godine. Za 5 procentnih poena više građana veruje da korupcija mnogo utiče na političke prilike u zemlji, tako da trenutno polovina ispitanika veruje da je politika u Srbiji pod snažnim uticajem ove pojave (50%).

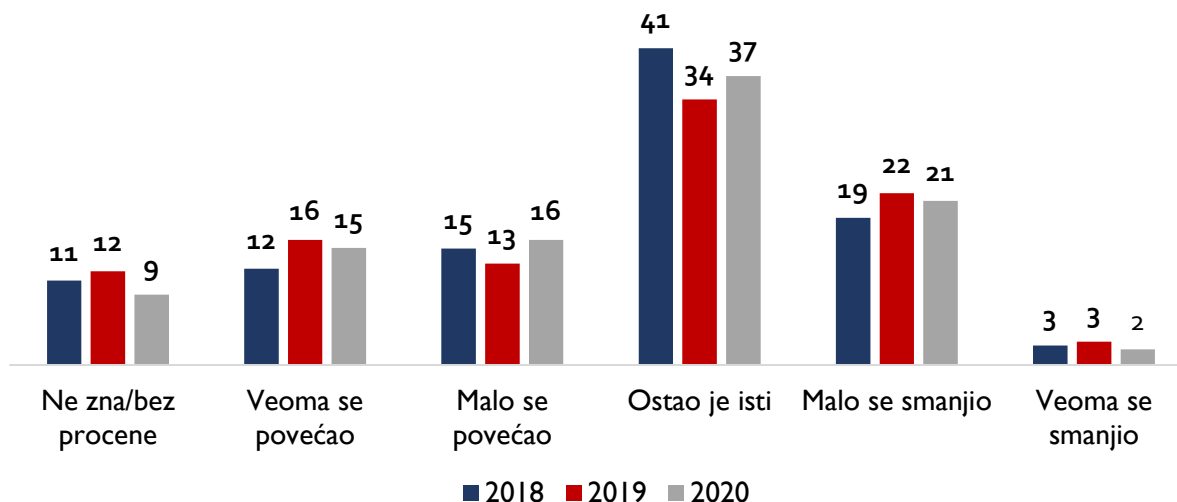
Procenat onih koji smatraju da korupcija ima mnogo uticaja na poslovno okruženje i njihov lični život je ostao na prošlogodišnjem nivou. Građani su svesni snažnog uticaja korupcije na sve aspekte njihovog života, međutim i dalje je najmanji procenat građana zabrinut za uticaj ove pojave na njihov lični i porodični život.

Snažan uticaj korupcije na politički život Srbije iznad proseka prepoznaju visoko obrazovani građani i studenti (njih 58%), kao i 61% ispitanika iz Vojvodine. Zanimljivo je da ovoga puta ispitanici koji imaju završenu osnovnu školu i koji su nastanjeni u seoskim područjima, pre svega Vojvodine, iznad proseka veruju da korupcija itekako mnogo utiče na društvo u celini.

U poslednje tri godine beležimo minimalne promene kada je reč tome da li je došlo do smanjenja ili povećanja nivoa korupcije u Srbiji. I dalje je najveći procenat građana uveren da nema većih promena po pitanju nivoa korupcije u našoj zemlji (37%), to jest da je korupcija ostala na istom nivou i u ovoj godini.

Za 2 procentna poena manje građana tvrdi da je došlo do smanjenja nivoa korupcije u prethodnih 12 meseci (23%), dok za 2 procentna poena više ispitanika tvrdi da se nivo korupcije povećao u navedenom periodu (31%).

Grafikon 5.3 – Da li se nivo korupcije smanjio ili povećao u prethodnih 12 meseci?
 Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Porast nivoa korupcije primećuju visokoobrazovani građani, pre svega oni nastanjeni u Vojvodini. Porast korupcije ispod proseka primećuju ispitanici sa nižim stepenom obrazovanja, stariji od 70 godina kao i oni koji su nastanjeni u Centralnoj Srbiji.

Od ispitanika smo tražili da nam navedu koja je to institucija, ili pojedinac koji je zaslužan za smanjenje nivoa korupcije, ili kriv za njeno povećanje, u prethodnih 12 meseci. „Zaslužne i krivce“ smo tražili unutar dve odvojene kategorije ispitanika:

- a) među onima koji kažu da se nivo korupcije smanjio u prethodnoj godini i
- b) među onima koji smatraju da je došlo do njegovog povećanja.

**Pitanje upućeno građanima je bilo otvorenog tipa i sami građani su mogli da odgovore na ovo pitanje bez unapred ponuđenih odgovora.*

Na prvi pogled se može uočiti da je za 10 procentnih poena više građana koji ne znaju ili ne mogu da procene koja je to institucija zaslužna za smanjenje nivoa korupcije u odnosu na one koji ne mogu da procene koja je to institucija odgovorna za njegovo povećanje.

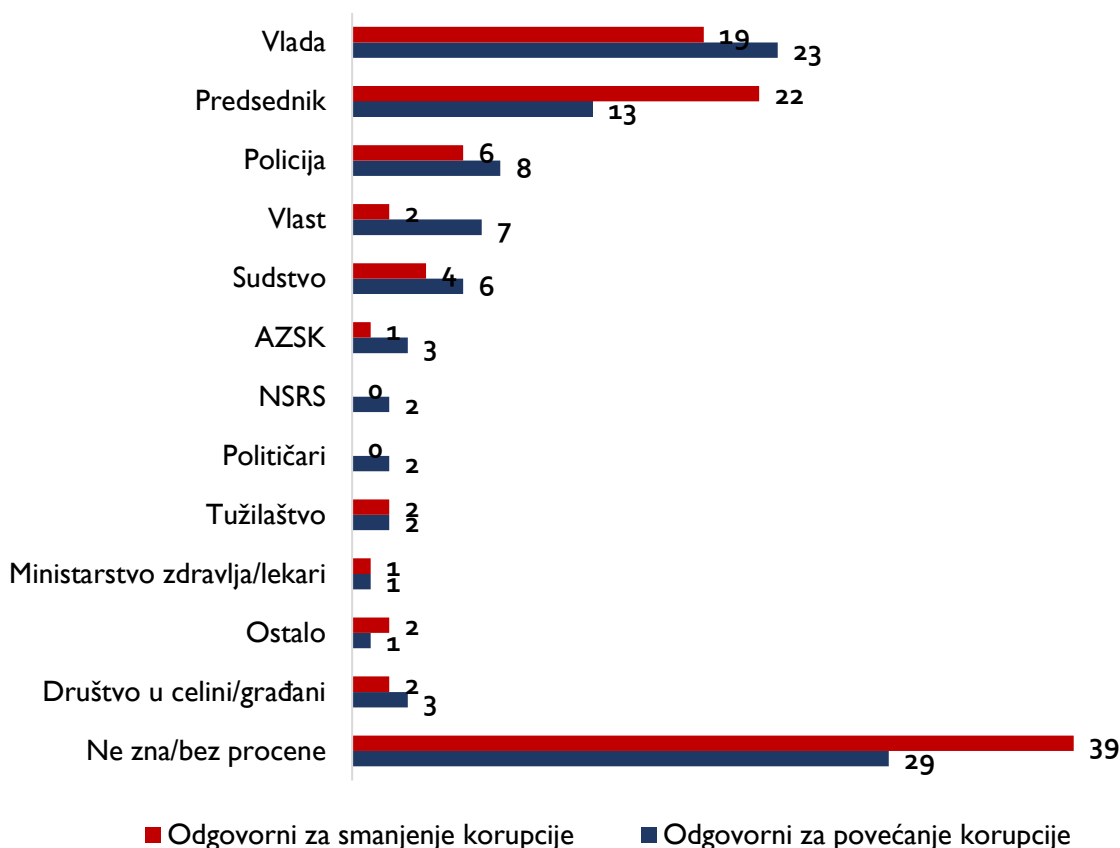
Skoro dve petine ispitanika (39%) nije umelo da navede nijednu instituciju ili pojedinca koji su odgovorni za smanjenje nivoa korupcije u Srbiji. Istovremeno, 29% ispitanika nije znalo da navede instituciju ili pojedinca koji je odgovoran za njeno povećanje. Ovo je pokazatelj da je građanima mnogo lakše da uoče one koji smatraju krivim za povećanje nivoa korupcije, nego one koji se protiv nje bore.

Tri institucije se jasno izdvajaju kao ključni borci protiv korupcije i istovremeno kao one koje su najodgovornije za njeno snaženje: predsednik, Vlada i policija.

U ovogodišnjem istraživanju je došlo do promena kada je u pitanju redosled na listi institucija koje su uticale na smanjenje nivoa korupcije. Predsednika kao instituciju koja je zaslužna za

zmanjenje korupcije percipira nešto više od jedne petine građana (22%), sledi Vlada sa 19% i policija sa 6%.

Grafikon 5.4 – Ko je odgovoran za povećanje, a ko za smanjenje korupcije u Srbiji? U %

Prema indeksu koji predstavlja razliku između odgovornosti za smanjenje i povećanje nivoa korupcije u prethodnoj godini, predsednik države predstavlja jedinu instituciju u Srbiji kod koje je ovaj indeks pozitivan i iznosi 9. Kod svih ostalih institucija pronalazimo više građana koji veruju da su upravo one odgovorne za povećanje nivoa korupcije u odnosu na one koji smatraju da su odgovorne za njeno smanjenje.

Napori državnih institucija u borbi protiv korupcije su ocenjivani od strane građana i kroz poseban set pitanja o posvećenosti institucija borbi protiv ove pojave.

Tabela 5.1 – U kojoj meri su sledeće institucije/organizacije posvećene borbi protiv korupcije u Srbiji? U %

	Ne može da proceni	Nimalo nije posvećena	Malo je posvećena	Osrednje je posvećena	Mnogo je posvećena	Veoma mnogo je posvećena
Policija	4	20	26	30	13	7
Tužilaštvo	6	24	29	29	10	2
Sudstvo	6	24	28	28	11	3
Agencija za sprečavanje korupcije	13	17	21	29	15	5
Vlada Republike Srbije	6	21	24	26	15	8
Narodna skupština	6	25	24	26	13	6
Predsednik	6	24	19	21	16	14
Ombudsman	20	19	23	24	11	3
Državna revizorska institucija	21	19	21	26	10	3
Savet za borbu protiv korupcije	17	18	20	27	13	5
Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti	20	18	21	27	10	4
Lokalna samouprava u kojoj živite	9	27	25	26	9	4

Kod svih navedenih institucija, bilo da se protiv korupcije bore posredno ili neposredno, procenat onih koji smatraju da one nisu nimalo ili su veoma malo posvećene borbi protiv korupcije je veći u odnosu na one koji kod njih vide veliku ili veoma veliku posvećenost borbi protiv ove pojave.

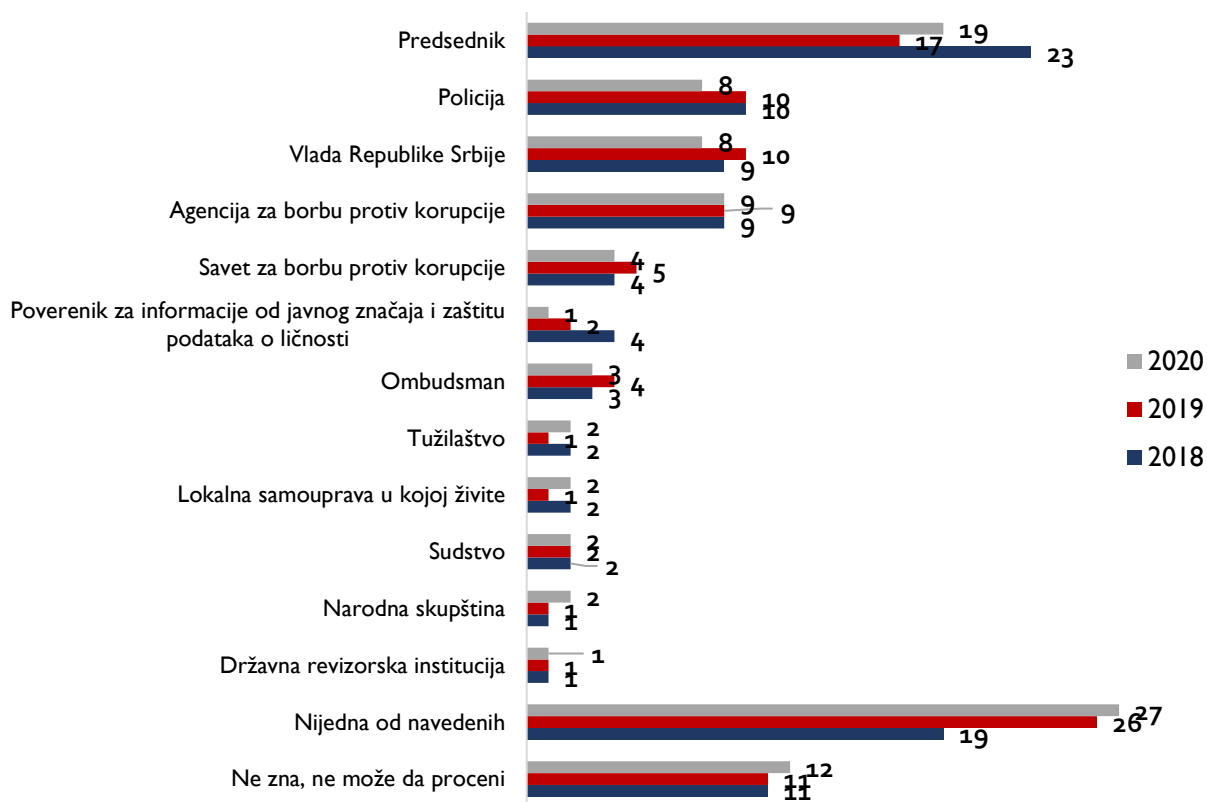
Ovaj nalaz se odnosi čak i na predsednika čije napore u borbi protiv korupcije 33% građana doživljava nedovoljnim, dok je 30% onih koji veruju u njegovu posvećenost borbi protiv ove pojave.

Ipak, predsednik je i dalje jedina institucija za koju 30% građana smatra da ulaže određene napore u ovoj borbi. U posvećenost Vlade veruje manje od jedne četvrtine ispitanika (23%), policije i Agencije za borbu protiv korupcije svaki peti ispitanik (20%), Saveta za borbu protiv korupcije 18%...

Kada smo od ispitanika tražili da navedu jednu instituciju među navedenim koja je najposvećenija borbi protiv korupcije, dobijeni nalaz je ukazao da je procenat onih građana koji su izabrali opciju „nijedna od navedenih“ veći od jedne četvrtine i iznosi 27%. Istovremeno, u odnosu na

prethodni istraživački ciklus beležimo pad u procentnim poenima kod skoro svih navedenih institucija na listi onih koje građani smatraju najposvećenijim u borbi protiv korupcije.

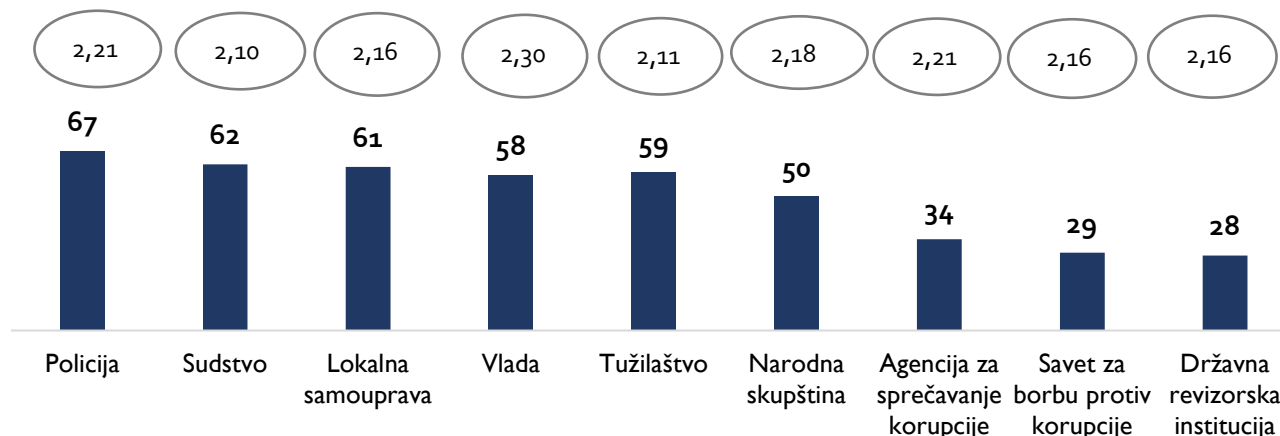
Grafikon 5.5 – Izdvojte jednu instituciju koja je po Vašem mišljenju najposvećenija borbi protiv korupcije, Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Institucija kod koje je percepcija posvećenosti veća za 2 procenta poena u odnosu na 2019. godinu je predsednik za koga svaki peti ispitanik veruje da je posvećen borbi protiv korupcije. Agencija za sprečavanje korupcije takođe nije zabeležila pad u odnosu na 2019. godinu, već je procenat onih koji veruju u njenu posvećenost antikoruptivnoj delatnosti ostao na istom nivou. Posvećenost predsednika borbi protiv korupcije prepoznaju ispitanici koji su stariji od 50 godina života, sa završenom osnovnom školom, nastanjeni u ruralnim područjima.

Kada izdvojimo one institucije u čijem se opisu posla, bilo posredno ili neposredno, nalazi borba protiv korupcije može se primetiti da je prepoznatljivost njihovog rada na sprečavanju ove pojave ostala na prošlogodišnjem nivou.

Grafikon 5.6 – Prepoznatljivost rada institucija koje se bore protiv korupcije i prosečna ocena njihovog rada u %

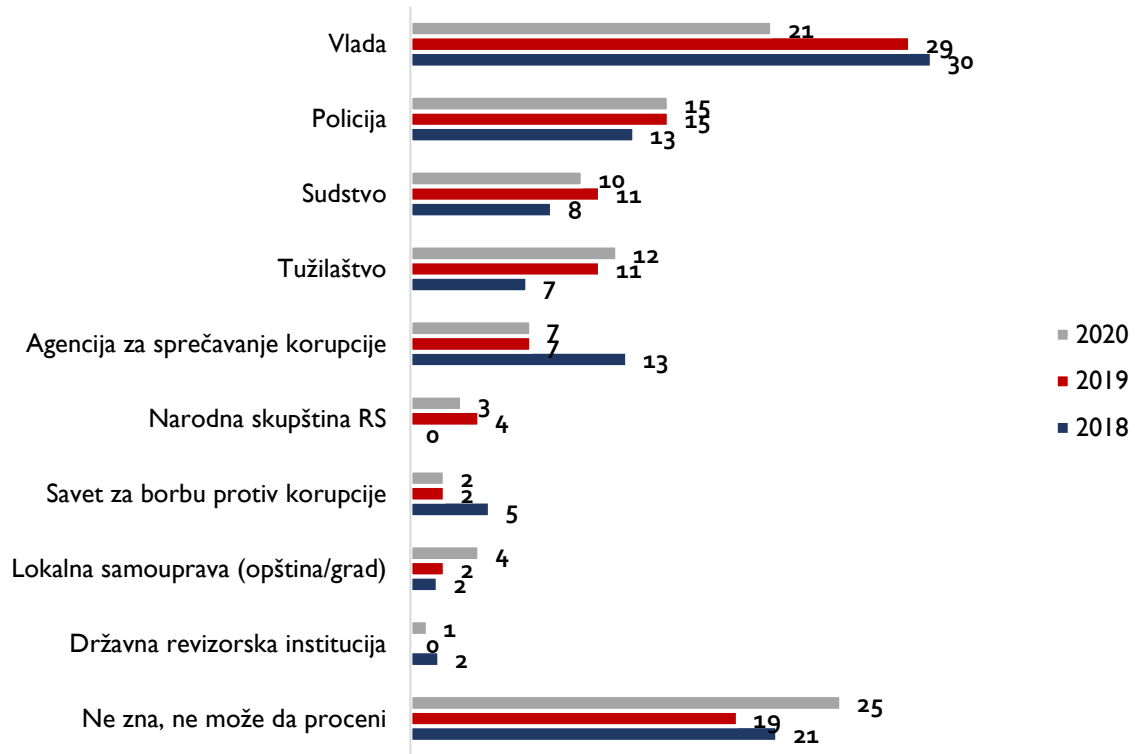

Borbu policije, sudstva i lokalnih samouprava protiv korupcije prepoznaje više od 60% anketiranih građana, dok su institucije u čijoj se direktnoj nadležnosti, pa i imenu, nalazi korupcija prepoznate od strane jedne trećine građana (Agencija za sprečavanje korupcije) odnosno 29% građana (Savet za borbu protiv korupcije).

Nije došlo ni do većih promena kada su u pitanju prosečne ocene kojima su građani ocenili rad ovih institucija, pa se tako one i u ovom ciklusu kreću između 2,1 i 2,3. Najveću ocenu od strane građana je zavrnila vlada (2,3) dok je najmanjom ocenom vrednovan rad sudstva na sprečavanju korupcije (2,1).

Institucija od koje se očekuje da predvodi borbu protiv korupcije je i dalje republička Vlada, s tim da je broj onih koji bi joj prepustili tu ulogu niži za 8 procentnih poena u odnosu na 2019. i 9 procentnih poena u odnosu na 2018. godinu. Na ovaj način je potvrđen trend pada broja građana koji veruju u mogućnost Vlade da se izbori sa korupcijom.

Grafikon 5.7 – Koja od institucija iz tabele iznad treba da predvodi borbu protiv korupcije u Srbiji? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

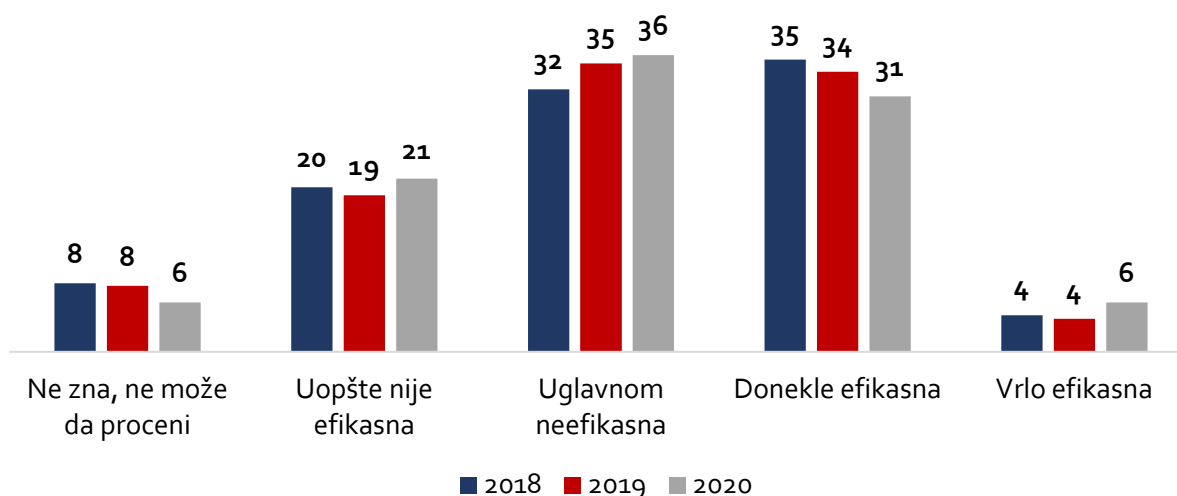
Policiju kao predvodnika borbe protiv korupcije i dalje vidi 15% građana, što je rezultat na nivou prošlog istraživačkog ciklusa. Osim policije i ostale institucije su zadržale skoro identične procenete kakve imale u prethodnom periodu.

6. ULOGA VLADE REPUBLIKE SRBIJE U SPREČAVANJU KORUPCIJE

Nema većih promena kada je reč o percepciji uloge Vlade u sprečavanju korupcije u Srbiji. Kao i u prethodnim istraživačkim ciklusima, ispitanici su uglavnom dvoume između procene da je Vlada donekle (ne)efikasna u naporima koje ulaže kako bi smanjila ili sprečila korupciju u državi. Ukoliko saberemo procenite građana koji smatraju da Vlada nije efikasna i donekle je neefikasna i procenite onih koji veruju da je ova institucija donekle i u potpunosti efikasna, u konačnom zbiru ipak je značajno veći procenat onih građana koji sumnjaju u njenu efikasnost. Naspram 57% građana koji veruju da Vlada nije dovoljno efikasna nalazimo 37% onih koji veruju u suprotno.

U odnosu na prethodni ciklus, 3 procentna poena građana više veruje da Vlada nije dovoljno efikasna, dok je za 1 procentni poena manje ispitanika koji smatraju da je ova institucija ipak bila efikasna.

Grafikon 6.1 – U kojoj meri je Vlada Republike Srbije efikasna u borbi protiv korupcije? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Efikasnost Vlade u borbi protiv korupcije u pitanje dovode pre svega ispitanici sa višom i visokom stručnom spremom kao i učenici/studenti.

Da bi Vlada bila efikasnija u borbi protiv korupcije, ona mora da se odlučnije upusti u rešavanje istraživanje koruptivnih slučajeva, ali pre svega da pruži adekvatnu zaštitu onim građanima koji su spremni da ukažu na slučajeve korupcije u Srbiji.

Odlučnost Vlade u istraživanju korupcije podržava 23% ispitanika, dok zaštitu uzbunjivača (ne samo kroz donošenje zakonskih rešenja, već i generalno) podržava ukupno 26% građana Srbije. Svaki deseti ispitanik veruje da bi Vlada bila efikasnija u sprečavanju korupcije ukoliko bi omogućila sudovima da efikasnije procesuiraju koruptivna dela.

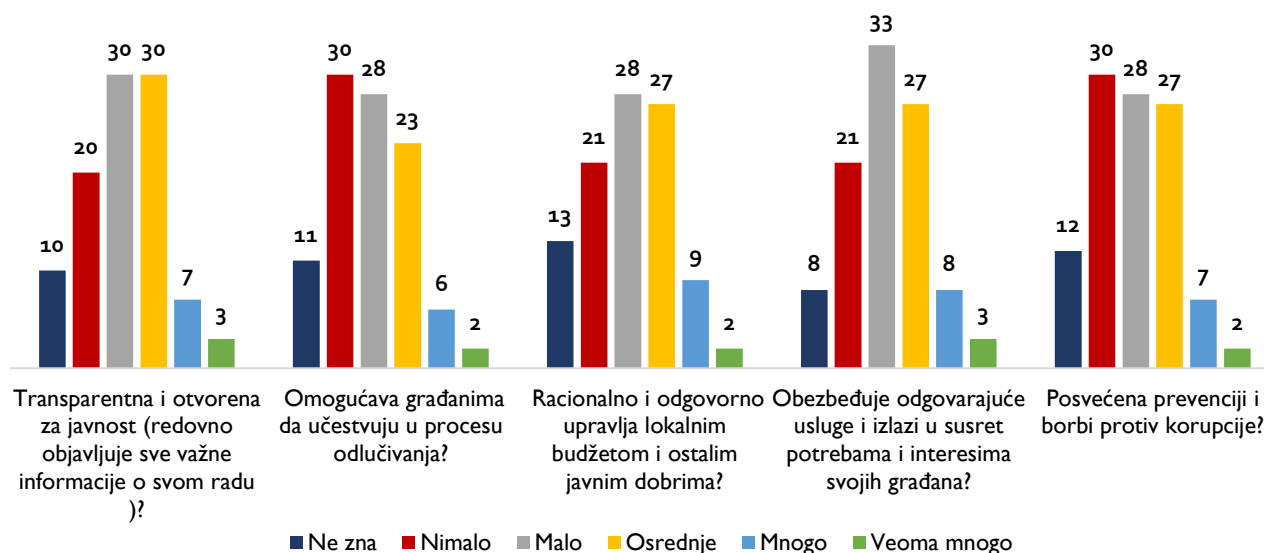
Grafikon 6.2 – Šta bi Vlada trebalo da uradi prvo da bi se uspešno borila protiv korupcije? Poređenje istraživačkih ciklusa 2019. i 2020. godine, u %

7. TRANSPARENTNOST I ODGOVORNOST U RADU LOKALNE SAMOUPRAVE

Sledeća oblast tiče se zadovoljstva ispitanika transparentnošću i odgovornošću u radu njihovih lokalnih samouprava. Oblast je u ovom ciklusu istraživanja kao i 2019. i 2018. godine ispitivana kroz pet različitih tvrdnji. Procenat građana koji kaže da su njihove opštine ili gradovi *transparentni* u velikoj meri iznosi 10% (što je isti rezultat kao i prošle godine, i za jedan procentni poen više od rezultata iz 2018 godine). U odnosu na prethodne cikluse istraživanja po prvi put nailazimo na slučaj gde više od desetine građana pozitivno ocenjuje napore lokalne samouprave kod neke od ponuđenih tvrdnji (mnogo i veoma mnogo). Po 11% građana misli da lokalne samouprave *racionalno i odgovorno upravljaju lokalnim budžetom* (9% - 2019.godine, 7% – 2018.godine), kao i da *obezbeđuju adekvatne usluge* građanima (9% - 2019.godine, 7% – 2018.godine). Ukupno 9% ispitanika kaže da su zadovoljni načinom na koji su lokalne samouprave *posvećene borbi protiv korupcije* (8% - 2019.godine, 6% – 2018.godine). Na kraju, najmanji procenat ispitanika je stava da lokalne samouprave *omogućavaju građanima da učestvuju u procesu odlučivanja* – 8%. U odnosu na prošlogodišnje istraživanje nailazimo na jedan procentni poen manje građana koji dele ovakvo mišljenje (6% – 2018.godine). Kod svih pet tvrdnji iznad proseka nailazimo na one koji imaju pozitivan stav među građanima iz Vojvodine, starijima od 70 godina, građanima koji imaju završenu osnovnu školu ili su bez nje i vlasnicima kompanija.

Grafikon 7.1 – U kojoj meri je Vaša lokalna samouprava..., u %

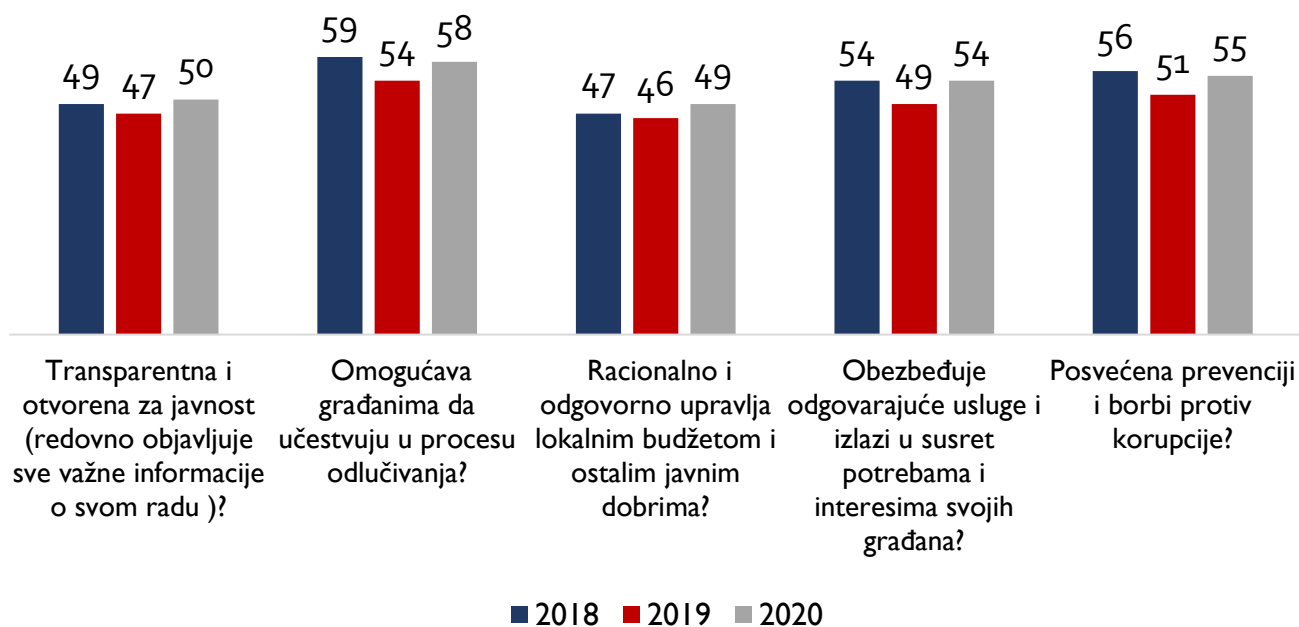

Čak 58 % anketiranih navodi da lokalne samouprave malo ili nimalo rade na uključivanju građana u proces odlučivanja (ova oblast je i 2019. godine bila na prvom mestu). Više od polovine ispitanika daje negativnu ocenu i za obezbeđivanje adekvatnih usluga za građane (54%), a 55% građana Srbije je stava da je njihova lokalna samouprava malo ili nimalo posvećena borbi protiv korupcije – grafikon 7.1. Tačno polovina građana Srbije smatra da njihove lokalne samouprave rade malo ili nimalo na otvaranju prema javnosti, a 49% je na stanovištu da lokalne vlasti racionalno upravljaju budžetom.

Na grafikonu 7.2. prikazano je poređenje između tri istraživačka ciklusa (2018., 2019. i 2020. godine) anketiranih koji u kategorijama koje su bile ispitivane daju negativnu ocenu (zbir odgovora malo i nimalo). **U odnosu na istraživanje iz 2019. godine nailazimo na nešto više procenata građana koji imaju negativnu percepciju o naporima lokalnih samouprava u tri od pet tvrdnji.**

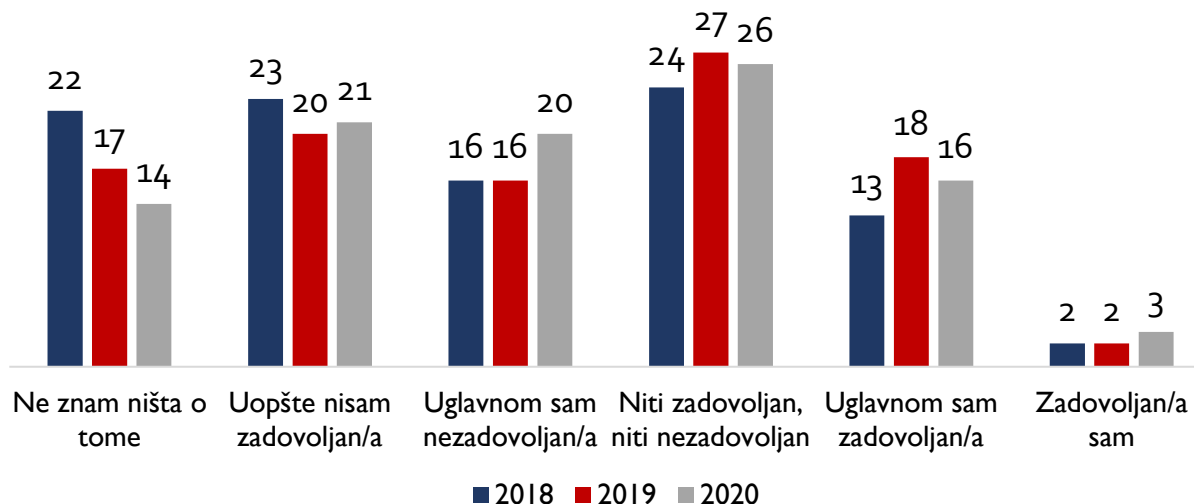
Da lokalna samouprava nije posvećena prevenciji i borbi protiv korupcije ove godine misli 55% ispitanika, što je za četiri procentna poena više nego prošle godine, a jedan procentni poen manje nego 2018. godine. Uključivanje građana u proces odlučivanja negativno percipira 58% ispitanika, što je uvećanje za četiri procentna poena u odnosu na prošlu godinu. Da lokalna samouprava obezbeđuje odgovarajuće usluge i izlazi u susret potrebama i interesima građana kaže 54% anketiranih što je rezultat na nivou onog iz 2018. godine, a za pet procentnih poena viši nego 2019.

Grafikon 7.2 – U kojoj meri je Vaša lokalna samouprava...(zbir odgovora nimalo i malo) Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Polovina ispitanika kaže da su lokalne samouprave malo ili nimalo otvorene prema javnosti i da pružaju sve potrebne informacije. U odnosu na prethodna istraživanja uočavamo blagi porast broja građana koji daju ovakav odgovor (47% -2019. godine i 49% - 2018.godine). Slično i kod stava da lokalna samouprava odgovorno i racionalno upravlja lokalnim budžetom nailazimo na blagi porast procenta građana Srbije koji daju negativnu ocenu - 49% u odnosu na 46% iz 2019. godine. Naredno pitanje ispitivalo je da li su građani (ne)zadovoljni načinom na koji lokalna samouprava upravlja budžetom (raspodelom novca, načinom potrošnje budžetskog novca, ulogom građana u planiranju i trošenju budžeta i sl.). Uzevši u obzir važnost ovog dokumenta za funkcionisanje samih opština i gradova, dobijene rezultate uporedili smo sa nalazima iz prošlogodišnjeg ciklusa ispitivanja.

Grafikon 7.3 – Da li ste zadovoljni načinom na koji Vaša opština/grad upravlja budžetom? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

U odnosu na prošle cikluse istraživanja jasno se uočava porast procenta građana koji navode da su uglavnom ili potpuno **nezadovoljni** načinom na koji njihova lokalna samouprava upravlja budžetom. Ukupno 41% ispitanika navodi da ima negativnu percepciju o ovom pitanju (zbir odgovora uglavnom i potpuno nezadovoljan), što je za pet procentnih poena više nego 2019.godine, i za dva procentna poena više nego 2018. godine. Četvrtina ispitanih građana kaže da nije ni zadovoljna ni nezadovoljna načinom na koji se upravlja budžetom (ovo je rezultat na nivou prošlogodišnjeg kada je svega jedan procentni poen građana više mislio, a za tri procentna poena manje nego 2018.godine). Na kraju, petina (19%) ispitanika je dala pozitivnu ocenu za način na koji lokalne vlasti upravljaju budžetom (uglavnom zadovoljan i zadovoljan) – za jedan procentni poen manje nego prošle godine.

Korelaciju kod ovog pitanja uočavamo sa pitanjem u kome su građani zamoljeni da procene koliko je njihova samouprava posvećena borbi protiv korupcije. Ukupno 78% građana koji su zadovoljni posvećenošću opštine ili grada u kome žive borbi protiv korupcije ujedno navodi i da je zadovoljno načinom na koji lokalna samouprava upravlja budžetom. Zaposleni u javnim administracijama u čak 26% slučajeva navode da su zadovoljni načinom raspodele budžeta u svojoj opštini ili gradu, dok to isto misli 16% onih koji su zaposleni kod privatnika. Građani Srbije stari između 60 i 69 godina u najmanjem procentu iskazuju pozitivnu percepciju prema načinu na koji lokalne samouprave raspoređuju budžet (svega 11%).

Glavni cilj lokalnih akcionih planova za borbu protiv korupcije je da propišu specifične mere za prevenciju i borbu protiv korupcije na nivou gradova i opština. Osim toga, usvajanje i primena ovih dokumenata predstavlja i obavezu Srbije u pregovorima o pristupanju Evropskoj uniji. U odnosu na prošlogodišnje istraživanje nailazimo na isti procenat ispitanika koji kažu da nisu upoznati sa postojanjem lokalnog plana za borbu protiv korupcije (70%). Za oko dva procentna poena smanjen je broj ispitanika koji su za ovaj mehanizam čuli, ali ne znaju o čemu se tačno radi (sa 26% u 2019. godini na 24% ove godine), a za isti procenat je povećan broj onih koji su za ovaj mehanizam čuli, i razumeju o čemu se radi (5% - 2018. godine, 4% - 2019.godine i 6% - 2020.godine)

U grupi ispitanika koji su upoznati sa LAP-om i razumeju čemu on služi natprosečno nalazimo ispitanike iz Vojvodine (10%), ispitanike mlađe od 39 godina (8%), zaposlene u javnoj administraciji (14%), stanovnike prigradskih naselja (9%) i muškarce (8%).

Grafikon 7.4 – Da li ste čuli za lokalni anti-korupcijski plan?

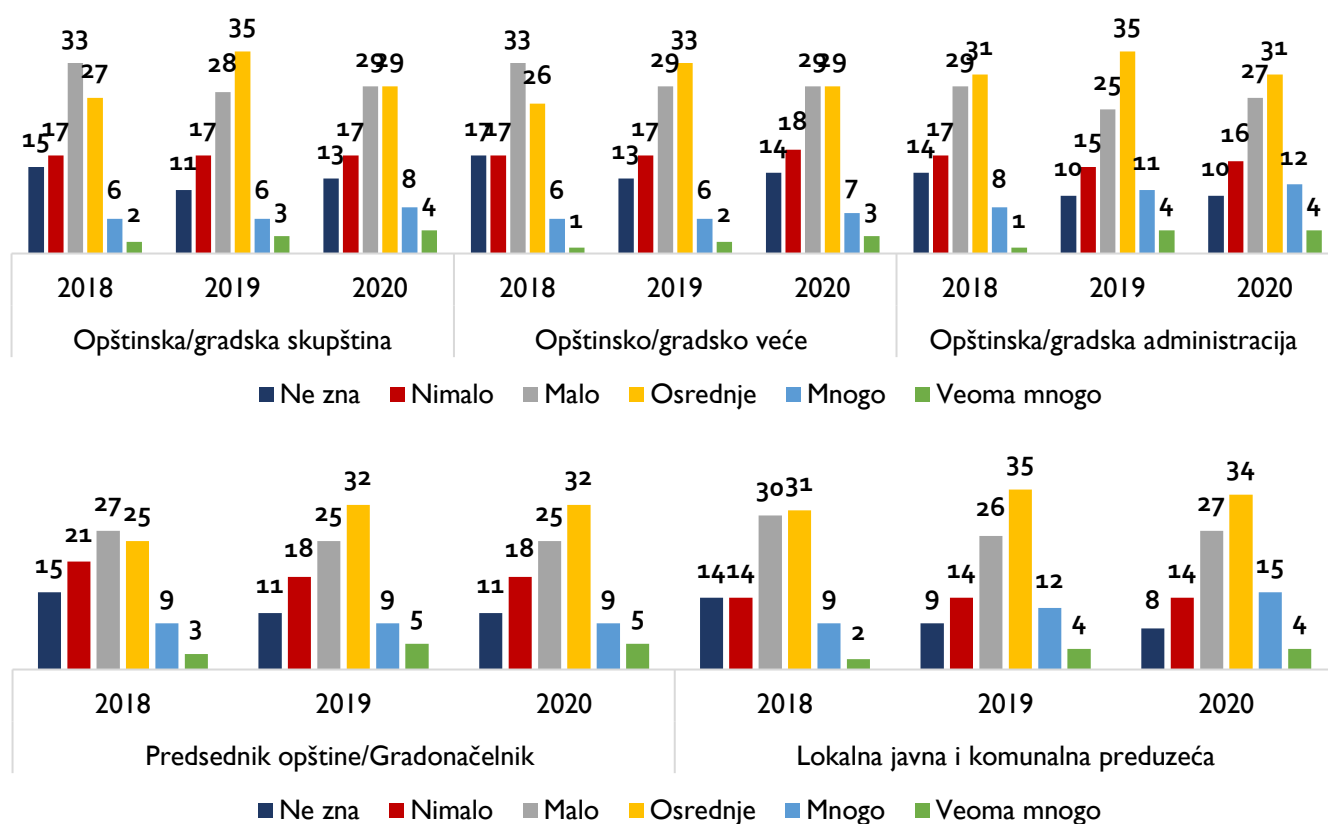
Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

8. ZADOVOLJSTVO RADOM LOKALNIH INSTITUCIJA

Kada je u pitanju nivo odgovornosti, savesti i usklađenosti rada lokalnih organa sa njihovim interesima i potrebama u odnosu na rezultate iz 2019. godine uočavamo da je u slučaju gradskih/opštinskih skupština, gradske/opštinske administracije, gradskog/opštinskog veća lokalnih javnih preduzeća došlo do blagog porasta procenta građana koji rad ovih institucija ocenjuju negativno, dok pak kod institucije predsednika opštine/ gradonačelnika vidimo trend kretanja u pozitivnom smeru i smanjenja procenta građana Srbije koji iskazuju nezadovoljstvo – videti grafikon 8.1.

Grafikon 8.1 – U kojoj meri sledeći lokalni organi vlasti rade svoj posao odgovorno, savesno i u skladu sa interesima i potrebama građana? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Ove godine najveće nezadovoljstvo je primećeno u slučaju gradske/opštinske skupštine (46%) i gradskog opštinskog veća (47%). U odnosu na prošlogodišnje istraživanje kod gradske/opštinske skupštine je došlo do povećanja nezadovoljstva za jedan procentni poen kod obe institucije. Kod predsednika opštine, tj. gradonačelnika, nezadovoljnih je 43% (za tri procentna poena manje nego prošle godine). Isti procenat nezadovoljnih ispitanika uočavamo i kod opštinske /gradske administracije – 43% (uvećanje za tri procentna poena u odnosu na istraživanje iz 2019.godine), dok najmanji procenat građana (41%) kaže da lokalna javna i komunalna preduzeća nimalo ili malo rade svoj posao odgovorno, savesno i u skladu sa interesima i potrebama

građana. Sa druge strane, 16% građana iskazuje zadovoljstvo (odgovori „mnogo“ i „veoma mnogo“) odgovornošću, savešću i usklađenošću rada lokalnih javnih i komunalnih preduzeća sa potrebama koje imaju (11%–2018.). **Kod svih ispitivanih institucija, osim kod gradonačelnika/predsednika opštine uočavamo porast procenta građana koji smatraju da ove institucije rade svoj posao odgovorno i savesno, a u skladu sa interesima i potrebama građana (zbir odgovora mnogo i veoma mnogo).** U slučaju opštinske/gradske skupštine imamo 12% ispitanika koji izražavaju zadovoljstvo radom ovog organa lokalne vlasti (u 2019.godini – 9%, u 2018.godini – 8%). Svaki deseti ispitanik kaže da smatra da opštinsko/gradsko veće obavljaju svoj posao dobro (uvećanje od dva procentna poena u odnosu na prošlogodišnje istraživanja). Ovakav stav deli i 16% ispitanika u slučaju gradske/opštinske administracije (15% - 2019.), a 19% u slučaju lokalnih javnih i komunalnih preduzeća (16% -2019, 11% - 2018). Kod institucije predsednika opštine/grada se jedino uočava pad procenta građana koji imaju pozitivnu percepciju o radu ovog organa lokalne vlasti – 14% (16% - 2019, 12% - 2018).

Odgovori, slično kao i prethodne godine, koreliraju sa stavovima ispitanika o posvećenosti lokalne samouprave u kojoj žive borbi protiv korupcije – oni ispitanici koji iskazuju stav da je lokalna samouprava više posvećena borbi protiv korupcije istovremeno su skloniji i uverenju da lokalni organi vlasti svoj posao rade odgovorno i savesno. Izražena je i veza između stavova o prisustvu korupcije u lokalnim samoupravama i mišljenja građana da opštinske/gradske institucije svoj posao obavljaju savesno, odgovorno i u skladu sa interesima. Ukrstimo li podatke sa demografskim karakteristikama stanovništva videćemo da su radom opštinske/gradske skupštine natprosečno zadovoljni muškarci, vlasnici kompanija, građani stari između 30 – 39, kao i ispitanici sa osnovnom školom ili bez nje. Kada pogledamo korelaciju sa starošću stanovnika u slučaju opštinskog/gradskog veća, videćemo da čak 54% mlađih od 29 godina ima negativnu percepciju u slučaju rada ovog organa, dok u slučaju starijih od 70 godina njih 36% isto misli. Muškarci natprosečno imaju pozitivan stav o radu opštinskog veća, njih 12% u odnosu na 8% žena. Stanovnici seoskih sredina iznad proseka izdvajaju da gradska/opštinska administracija i predsednici opština/gradonačelnici savesno, odgovorno i u skladu sa interesima i potrebama građana radi svoj posao (23% - administracija, 20% predsednik opštine/gradonačelnik). I u slučaju ove dve institucije uočavamo natprosečne vrednosti kad je u pitanju zadovoljstvo kod muškaraca.

9. PERCEPCIJA KORUPCIJE U INSTITUCIJAMA

Slično prošlogodišnjem istraživanju, i ovoga puta se na vrhu liste institucija u kojima prema mišljenju građana korupcija postoji u velikoj meri nalaze se **inspekcije i zdravstvo. Ipak za razliku od prošle godine kada se na trećem mestu nalazila carina, sada to mesto zauzimaju sudovi.**

Zdravstvo ostaje na vrhu liste institucija u kojima je korupcija prisutna u velikoj meri. Ovoga puta nešto manje od polovine ispitanika deli stav da u zdravstvu ima korupcije u velikoj meri (47%), što je za tri procentna poena niži rezultat nego prošle godine. Odmah iza zdravstva nalaze se inspekcije za koje ukupno 46% anketiranih navodi da je korupcija prisutna u velikoj meri. Ipak u odnosu na prošlu godinu (kada je ova institucija po prvi put ispitivana), uočavamo umanjene za četiri procentna poena. Da u sudovima ima korupcije u velikoj meri navodi 44% ispitanih građana Srbije. Ova institucija je zabeležila rast u odnosu na prošlu godinu od pet procentnih poena, i približila se nalazu iz 2018. godine kada je čak 45% anketiranih navelo da se radi o instituciji u kojoj je korupcija prisutna u velikoj meri.

U slučaju sudstva uočavamo da čak 57% ispitanika iz Beograda smatra da se u ovoj instituciji korupcija nalazi u velikoj meri, do taj isti stav deli 35% ispitanika iz Centralne Srbije. U slučaju institucija kod kojih je uočen visok stepen percepcije korupcije, kao što je zdravstvo, nalazimo korelaciju sa mestom stanovanja, te u grupaciji stanovnika ruralnih sredina 56% smatra da je u zdravstvu korupcija zastupljena u velikoj meri. Ispitanici koji imaju između 30 i 39 godina takođe natprosečno navode da u zdravstvu uočavaju korupciju u velikoj meri – njih 53% ima ovakav stav. Čak 63% vlasnika preduzeća je stava da u inspekcijama (komunalna, građevinska, inspekcija rada), korupcija postoji u velikoj meri, a sličnog stava su i građani Beograda. Osim toga, visoko obrazovani i učenici/studenti natprosečno dele stav da u sudstvu, zdravstvu i inspekcijama ima korupcije u velikoj meri.

Po 43% ispitanika smatra da u carini, policiji i kod javnih izvršitelja ima korupcije u velikoj meri. U slučaju carine uočava se pad u odnosu na 2019. godinu od jednog procentnog poena. Sa druge strane, kod policije i javnih izvršitelja došlo je do porasta od četiri procentna poena. Nešto niži procenat građana Srbije, njih 42%, navodi da u javnim tužilaštvima ima korupcije u velikoj meri. Ovaj nalaz je na nivou onog iz 2018. godine i za četiri procentna poena je viši od nalaza iz 2019. godine.

Table 9.1 – Prema Vašem iskustvu ili posrednom saznanju, molim Vas da procenite da li u sledećim institucijama/organizacijama u Srbiji postoji korupcija i ukoliko postoji u kojoj meri je izražena? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

	Ne zna, ne može da proceni			Uopšte nema korupcije			Korupcija postoji u maloj meri			Korupcija postoji u velikoj meri		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Zdravstvo	7	7	10	5	6	7	37	37	36	51	50	47
Inspekcije	-	11	11	-	6	7	-	33	36	-	50	46
Sudovi	13	12	13	6	8	7	36	41	36	45	39	44
Carina	17	14	16	4	6	6	31	36	35	48	44	43
Policija	10	10	10	8	7	7	40	44	40	42	39	43
Javni izvršitelji	17	16	15	10	6	7	38	39	40	35	39	43
Tužilaštvo	15	14	13	6	7	7	37	41	38	42	38	42
Predsednici opština/gradonačelnici, predstavnici lokalne samouprave	13	15	14	6	6	8	42	40	39	39	39	39
Ministri	17	18	16	10	10	9	38	39	38	35	33	37
Narodna skupština	23	24	20	12	11	9	37	41	39	28	24	32
Obrazovanje	12	12	13	13	10	13	42	44	45	33	34	29
Poreska uprava	16	17	18	13	11	11	41	43	44	30	29	28
Predsednik	20	23	19	34	29	25	23	29	29	23	20	27
Katastar	19	17	20	18	15	13	37	41	40	26	27	27
Notari	23	18	18	19	19	16	34	38	40	24	25	26
Javna preduzeća	17	14	15	15	13	13	44	45	47	24	28	25

U slučajevima sudstva i tužilaštva bitno je pomenuti korelaciju sa pitanjem koliko su ove institucije posvećene borbi protiv korupcije. Ukupno 72% onih koji smatraju da tužilaštvo nije ni malo posvećeno borbi protiv korupcije smatra da je korupcija u ovoj instituciji prisutna u velikoj meri.

Kada je u pitanju policija uočava se korelacija između onih ispitanika koji smatraju da je korupcija u policiji prisutna u velikoj meri i onih koji su stava da policija nije posvećena borbi protiv korupcije (77% onih koji kažu da nema posvećenosti u borbi protiv korupcije ujedno smatra da je korupcija prisutna u policiji u velikoj meri).

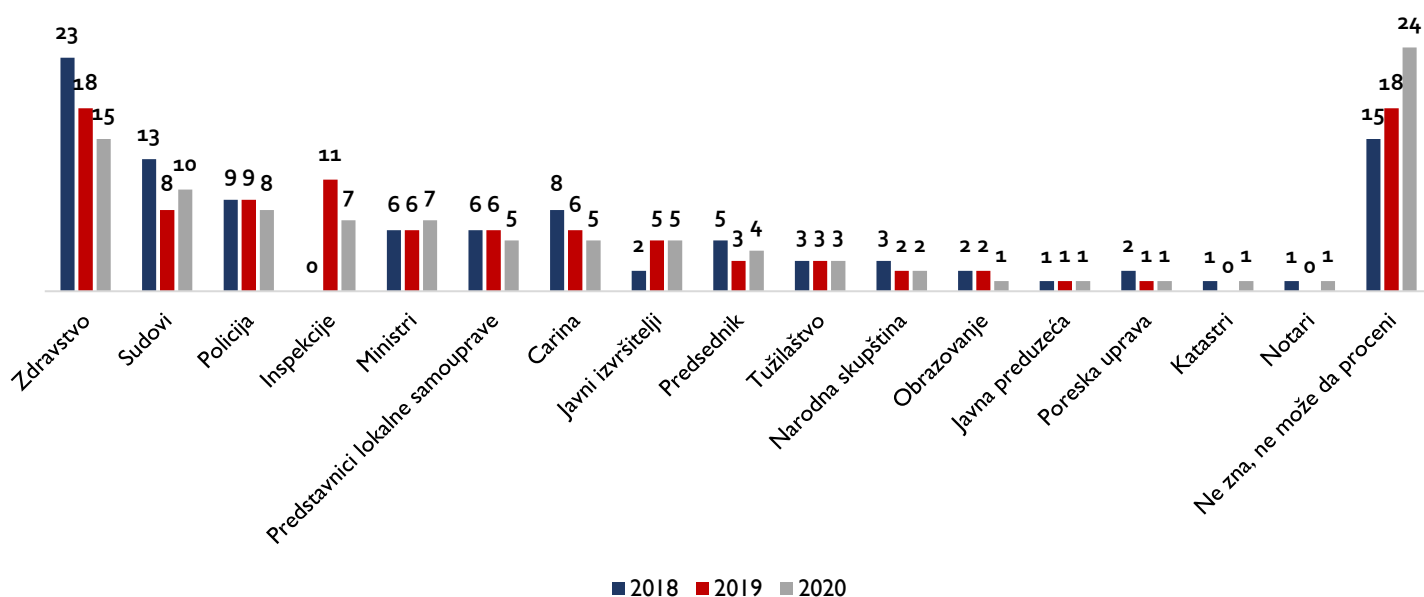
Najveći skok kad je u stavu da je u jednoj instituciji korupcija prisutna u velikoj meri primećen je kod ministarstava i Narodne skupštine. U slučaju Narodne skupštine sada skoro trećina ispitanika je ovoga puta stava da u ovoj instituciji ima korupcije u velikoj meri što je u odnosu na 2019.godinu uvećanje od osam procentnih poena. Ukupno 37% anketiranih građana ima stav da su ministarstva korumpirana u velikoj meri. U odnosu na istraživanje iz 2018. godine radi se u uvećanju od dva procentna poena, a u odnosu na prošlogodišnje istraživanje od četiri procentna poena. U oba slučaja natprosečno ovakav stav imaju stanovnici Beograda, gradskih sredina, žene i visokoobrazovani.

Kod obrazovanja se uočava pad od pet procentnih poena kada je u pitanju stav da korupcija postoji u velikoj meri. U odnosu na 2019.godinu kada je 34% ispitanika delilo ovaj stav, sada ih imamo 29%.

Kod institucije **predsednika Republike** došlo je do povećanja negativne percepcije građana vezano za stav da je korupcija prisutna u velikoj meri. Ovo i dalje ostaje jedina institucija kod koje se uočava značajnija frekvencija stava „uopšte nema korupcije“ – 25% ispitanika deli ovaj stav. Ipak, u odnosu na prethodno istraživanje primećen je pad od 4 procentnih poena (29% – 2019.godine), a u odnosu na istraživanje iz 2018. od devet procentnih poena (34%). U odnosu na prošlu godinu, kada je jedna petina ispitanika mislila da je kod institucije predsednika korupcija prisutna u velikoj meri sada imamo 27% ispitanika sa ovakvim stavom. Ovo je ujedno i najviši procenat građana koji su u tri ciklusa rekli da je u instituciji predsednika korupcija prisutna u velikoj meri. U grupi ispitanika koji imaju negativnu percepciju o postojanju korupcije nalazimo veći broj ispitanika iz Beograda (čak 46% iz Beograda kaže da kod institucije predsednika ima korupcije u velikoj meri, dok isto misli 15% građana iz Centralne Srbije) i iz viših obrazovnih grupa (38% građana visokoobrazovanih ispitanika ima ovakav stav).

Upitani da iz prethodne tabele izdvoje samo jednu instituciju koju smatraju najkorumpiranijom u Srbiji ispitanici su odgovorili na sledeći način: 15% je na prvo mesto stavilo **zdravstvo**, što je za 3 procentnih poena manje u odnosu na prethodnu godinu. To je svakako nalaz koji se poklapa sa rezultatima iz prethodne tabele (zbirno, 83% ispitanika veruje da je u zdravstvu korupcija prisutna u maloj ili velikoj meri (ukupno četiri procentna poen manje nego 2019.godine, a pet manje nego 2018. godine).

Grafikon 9.1 – Molim Vas da iz prethodne tabele izdvojite samo jednu instituciju koju smatrate najkorumpiranijom u Srbiji? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Na drugom mestu ovoga puta se nalaze sudovi za koje jedna desetina ispitanika kaže da su najkorumpiranija institucija u Srbiji. U odnosu na prošlogodišnje istraživanje kada je ova institucija bila na četvrtom mestu uočava se rast od dva procentna poena. Policija se nalazi na trećem mestu sa 8%, dok inspekcije koje su prošle godine zauzimale drugo mesto sa 11%, sada izdvaja 7% građana Srbije. U odnosu na prošlogodišnje istraživanje uočavamo i porast anketiranih koji nisu znali ili nisu mogli da procene koja je to institucija najkorumpiranija u Srbiji. Pre dve godine (2018.godine) 15% građana je dalo ovaj odgovor, a 2019. godine 18%, da bi sada imali skoro četvrtinu neopredeljenih ispitanika (24%).

Stanovnici Beograda natprosečno navode da su predsednik (9%) i ministri (9%) najkorumpiraniji u Srbiji, dok pak u Vojvodini 13% ispitanika kaže da je to policija, a 9% carina. U Centralnoj Srbiji 7% građana izdvaja javne izvršitelje, a 18% zdravstvo.

10. PERCEPCIJA RAŠIRENOSTI KORUPTIVNIH AKTIVNOSTI U SRBIJI

Percepcija raširenosti koruptivnih aktivnosti merena je na dva načina: generalno, u Srbiji (tabela 10.1) i u najbližem okruženju ispitanika (tabela 10.2).

Kada je reč o percepciji raširenosti korupcije na nivou države, slika je i dalje izuzetno negativna u slučaju svih 10 ispitivanih koruptivnih aktivnosti. Naime, kada se zbirno posmatraju odgovori „donekle jeste prisutna“ i „prisutna u velikoj meri“, procenti se kreću od 84% u slučaju *istovremenog vršenja javne funkcije i posedovanja privatnog biznisa kada je to u suprotnosti sa zakonom*, do čak 93% u slučaju *korišćenja prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova*. Ova koruptivna aktivnost percipirana je kao najprisutnija i u prethodnom istraživačkom ciklusu, sa stepenom slaganja od 92%.

Tabela 10.1. **Prema Vašem iskustvu, da li je neka od sledećih koruptivnih aktivnosti prisutna u Srbiji i ako jeste, u kojoj meri?** Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

	Ne zna, ne može da proceni			Uopšte nije			Donekle jeste			Jeste u velikoj meri		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Korišćenje prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova	4	5	4	4	3	3	26	30	29	66	62	64
Davanje poklona službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	5	6	5	7	5	4	31	37	41	57	52	50
Davanje novca službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	6	8	7	6	9	6	32	38	39	57	44	48
Činjenje neke usluge službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	5	7	6	7	8	7	35	43	43	53	42	44
Korišćenje položaja radi zapošljavanje rođaka ili prijatelja	3	5	4	3	3	5	20	27	26	74	64	65
Korišćenje državnih/javnih resursa u cilju ostvarivanja ličnog interesa (bilo koje vrste dobiti)	7	9	9	3	4	5	33	36	35	57	51	51
Korišćenje državnih/javnih resursa u cilju ostvarivanja partijskih ciljeva i koristi	8	9	9	4	4	5	29	35	33	59	52	53
Korišćenje državnih/javnih resursa u cilju ostvarivanja ciljeva i koristi za privatni biznis	8	10	8	3	5	6	32	37	34	57	48	52
Istovremeno vršenje više javnih funkcija kada je to u suprotnosti sa zakonom	8	10	9	3	5	6	33	39	35	56	46	50
Istovremeno vršenje javne funkcije i posedovanje privatnog biznisa kada je to u suprotnosti sa zakonom	8	10	10	3	3	6	32	40	34	57	47	50

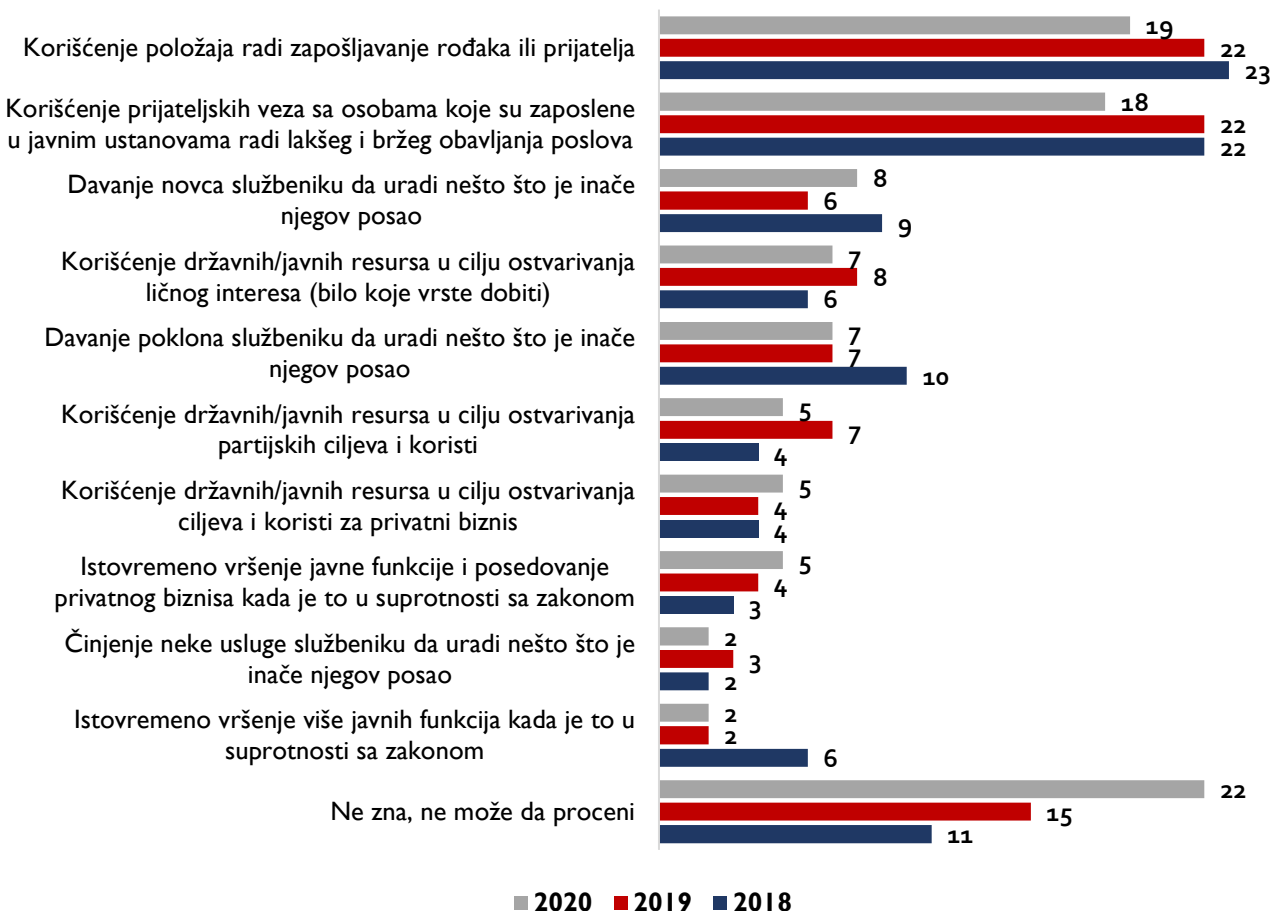
Kada se posmatraju pojedinačne koruptivne radnje, najveći procenat odgovora „jeste u velikoj meri“ ponovo, kao i 2019. godine, nalazimo kod *korišćenja položaja radi zapošljavanja rođaka ili prijatelja* – 65%. Sledi *korišćenja prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova*, sa 64%, dok se na trećem mestu (53%) nalazi tvrdnja da se *koriste državnijavni resursi u cilju ostvarivanja koristi za privatni biznis*. Dok je u prethodnom istraživačkom ciklusu kod pet tvrdnji uočen ispodpolovičan procenat odgovora „jeste u velikoj meri“, sada nalazimo svega dve takve tvrdnje: *davanje novca službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao* (44%) i *korišćenje državnijavnih resursa u cilju ostvarivanja ciljeva i koristi za privatni biznis* (48%).

U slučaju sedam aktivnosti uočavamo rast procenta ispitanika koji smatraju da su one prisutne u velikoj meri na nivou države, od čega je u tri slučaja zabeležen rast od četiri procentna poena: *istovremeno vršenje više javnih funkcija kada je to u suprotnosti sa zakonom* – sa 46% na 50%, *davanje novca službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao* - sa 44% na 48% i *korišćenje državnijavnih resursa u cilju ostvarivanja ciljeva i koristi za privatni biznis* – sa 48% na 52%. Kod ostalih koruptivnih radnji se uočava rast od jednog do tri procentna poena, izuzev kod *korišćenja državnijavnih resursa u cilju ostvarivanja ličnog interesa (bilo koje vrste dobiti)*, gde je situacija nepromenjena, i kod *davanja poklona službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao*, što predstavlja jedinu aktivnost u kojoj uočavamo pad od dva procentna poena. Ipak, u ovom poslednjem slučaju, uočavamo rast procenta ispitanika koji smatraju da je ova vrsta korupcije donekle prisutna u zemlji.

Između 3% i 7% ispitanika smatra da koruptivne aktivnosti pobrojane u tabeli uopšte nisu rasprostranjene u Srbiji. Najviše, njih 7%, smatra da je to slučaj sa činjenjem usluga službeniku kako bi on uradio nešto što je inače njegov posao, odnosno sa davanjem novca službeniku sa istim ciljem (6%). Sličan nalaz uočen je i u prethodnom istraživačkom ciklusu, ali je procenat ispitanika koji je delio ovakvo mišljenje bio nešto veći – 8% u slučaju prve i 9% u slučaju druge vrste koruptivnih radnji. Nemogućnost procene raširenosti koruptivnih radnji na nivou Srbije (odgovor „ne znam, ne mogu da procenim“) očekivano je najprisutnija kod onih aktivnosti koje se odnose na sukob interesa, korišćenje državnih resursa i korišćenje službenih položaja i iznosi između 8% i 10%. To su aktivnosti koje su manje „opipljive“ u odnosu na druge koje su navedene i u koje je najveći broj građana, po prirodi stvari, manje upućen i manje sa njima upoznat.

Grafikon 10.1 predstavlja frekvencije odgovora ispitanika koji su morali da se opredele za samo jedan vid korupcije iz tabele iznad, koji smatraju rasprostranjenim u najvećoj meri na nivou države.

Grafikon 10.1. Koja od gore pomenutih koruptivnih aktivnosti je u najvećoj meri rasprostranjena u Srbiji? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Prvi važan nalaz koji se uočava je da je percepcija najrasprostranjenijih koruptivnih aktivnosti u Srbiji po redosledu ista kao i u prethodna dva istraživačka ciklusa, pa tako najveći broj ispitanika izdvaja korišćenje položaja radi zapošljavanja rođaka ili prijatelja (19%) i korišćenje prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova (18%). Ipak, procenat ispitanika koji slaže sa ovakvim stavom niži je nego prethodnih godina, za 3, odnosno 4 procentna poena.

Svi ostali odgovori zastupljeni su značajno manje: 8% ispitanika kao najučestaliji vid korupcije u Srbiji prepoznaje davanje novca službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao, po 7% navodi korišćenje državnih resursa u cilju ostvarivanja ličnog interesa ili dobiti i davanje poklona službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao, a po 5% smatra da su najzastupljeniji korišćenje državnih resursa u cilju ostvarivanja partijskih ciljeva i koristi za privatni biznis, kao i istovremeno vršenje javne funkcije i posedovanje privatnog biznisa kada je to u suprotnosti sa zakonom. Rast procenta ispitanika koji izdvajaju određenu aktivnost kao najučestaliju uočavamo jedino u slučaju davanja novca službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao (za dva procentna poena), korišćenja državnih resursa u cilju ostvarivanja ciljeva i koristi za privatni biznis (za jedan procentni poen) i istovremenog vršenja javne funkcije i posedovanje privatnog biznisa kada je to u suprotnosti sa zakonom (za jedan procentni poen). Primećuje se i da značajno viši broj ispitanika (za 7

procentnih poena u odnosu na 2019, odnosno dvostruko više nego 2018. godine) nije mogao da proceni koja je koruptivna aktivnost najrasprostranjenija u Srbiji.

Nešto drugačija slika dobija se, ipak, kada se ispituje percepcija obima koruptivnih radnji u najbližem okruženju ispitanika. Za razliku od mišljenja o raširenosti korupcije na nivou Srbije, gde je stav da su sve pojedinačne koruptivne radnje *raširene donekle ili u velikoj meri* u svakom slučaju imalo od 84% do 93%, u ovom slučaju se procenti ovakvih odgovora kreću od 73% do 86%, pri čemu su samo dve koruptivne radnje percipirane kao veoma prisutne kod više od polovine ispitanika (u slučaju Srbije, ovakvih radnji je osam). Ovi nalazi praktično su isti kao u prethodnom istraživačkom ciklusu, uz veoma male razlike.

Kao najrasprostranjeniji vid korupcije u svom neposrednom okruženju najveći broj građana doživljava *korišćenje prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova* (57%, za dva procentna poena više nego 2019. godine), a zatim *korišćene položaja radi zapošljavanja rođaka ili prijatelja* – 55%. I u ovom slučaju, kao i u oba prethodna ciklusa, na treće mesto izbija *davanje poklona službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao*, što je aktivnost koju kao veoma rasprostranjenu u njihovom najbližem okruženju doživljava 42% građana. Između 6% i 12% ispitanika smatra da koruptivne aktivnosti pobrojane u tabeli uopšte nisu rasprostranjene u njihovom neposrednom okruženju – najviše u slučajevima davanja novca ili činjenja usluge službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao, odnosno u slučajevima sukoba interesa i vršenja javnih funkcija uz posedovanje privatnog biznisa kada je to u suprotnosti sa zakonom. Svaki deveti ispitanik veruje da se zloupotreba državnih resursa u cilju ostvarivanja koristi za partiju ili biznis ne dešava u njegovom najbližem okruženju. Najmanja frekvencija odgovora „uopšte nije“ uočava se kod *korišćenja prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova* – tek 6% ispitanika smatra da ovakvih postupaka nema u njihovom najbližem okruženju.

Table 10.2. Prema Vašem iskustvu, da li je neka od sledećih koruptivnih aktivnosti prisutna u Vašem najbližem okruženju i ako jeste, u kojoj meri? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

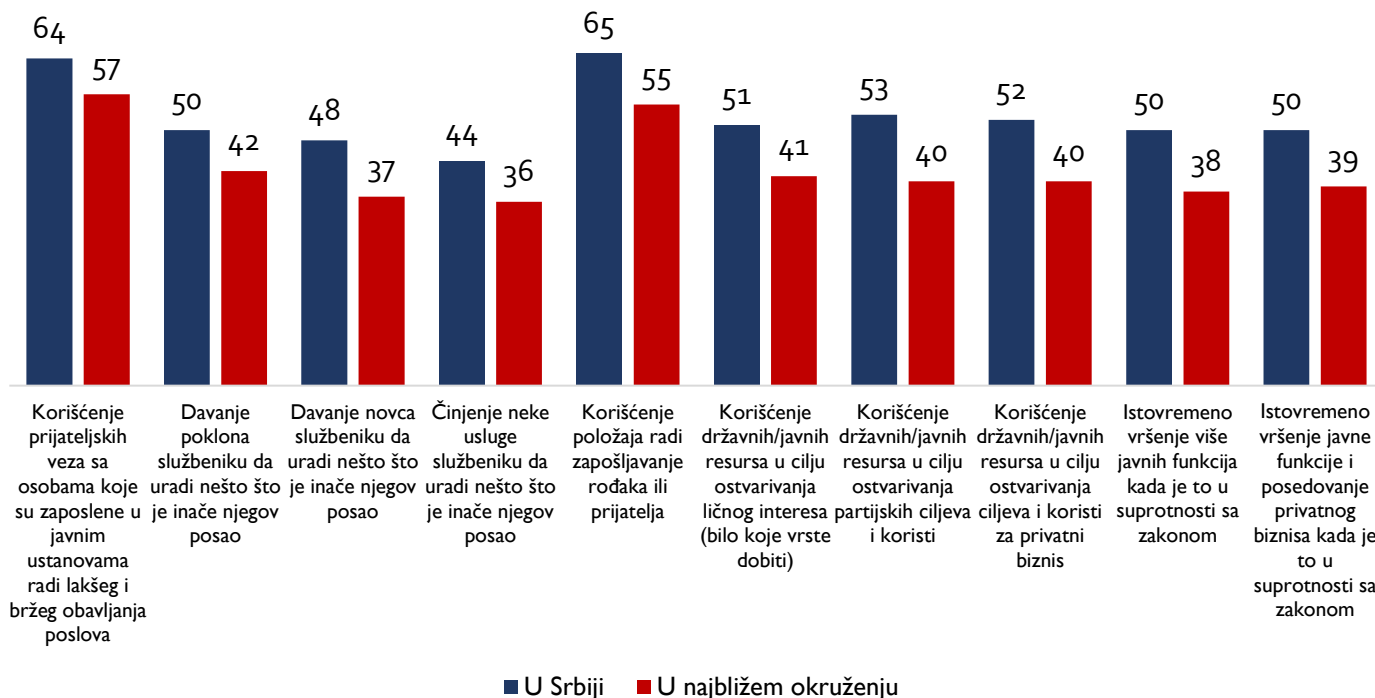
	Ne zna, ne može da proceni			Uopšte nije			Donekle jeste			Jeste u velikoj meri		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Korišćenje prijateljskih veza sa osobama koje su zaposlene u javnim ustanovama radi lakšeg i bržeg obavljanja poslova	9	10	8	4	5	6	32	30	29	55	55	57
Davanje poklona službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	9	11	9	8	7	8	37	39	41	46	43	42
Davanje novca službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	12	13	11	11	14	12	37	38	40	40	35	37
Činjenje neke usluge službeniku da uradi nešto što je inače njegov posao	10	12	11	9	13	12	43	42	41	38	33	36
Korišćenje položaja radi zapošljavanje rođaka ili prijatelja	8	10	9	6	7	9	28	28	27	58	55	55
Korišćenje državnih/javnih resursa u cilju ostvarivanja ličnog interesa (bilo koje vrste dobiti)	14	15	14	9	10	9	39	36	36	39	39	41
Korišćenje državnih/javnih resursa u cilju ostvarivanja partijskih ciljeva i koristi	15	16	15	10	11	11	36	34	34	39	39	40
Korišćenje državnih/javnih resursa u cilju ostvarivanja ciljeva i koristi za privatni biznis	15	17	15	10	10	11	39	38	34	36	35	40
Istovremeno vršenje više javnih funkcija kada je to u suprotnosti sa zakonom	15	17	15	11	11	12	38	37	35	36	35	38
Istovremeno vršenje javne funkcije i posedovanje privatnog biznisa kada je to u suprotnosti sa zakonom	15	17	15	11	10	12	37	37	34	37	36	39

Kao i u slučaju generalnog nivoa, nemogućnost procene raširenosti koruptivnih radnji u najbližem okruženju (odgovor „ne znam, ne mogu da procenim“) očekivano je najprisutnija kod onih aktivnosti koje se odnose na korišćenje državnih resursa i korišćenje službenih položaja i iznosi oko 15%.

Razlike u percepciji raširenosti korupcije na nivou Srbije i u neposrednom okruženju prikazane su i na grafikonu 10.2. Isto kao i 2019. godine, najveća razlika, od 13%, uočljiva je u slučaju korišćenja državnih/javnih resursa u cilju ostvarivanja partijskih ciljeva i koristi (nivo države: 53%, nivo neposrednog okruženja ispitanika: 40%). Veoma slična razlika, od 12%, uočava se u slučaju korišćenja državnih/javnih resursa u cilju ostvarivanja ciljeva i koristi za privatni biznis (nivo države: 52%, nivo neposrednog okruženja ispitanika: 40%) i u slučaju istovremenog vršenja više javnih

funkcija kada je to u suprotnosti sa zakonom (nivo države: 50%, nivo neposrednog okruženja ispitanika: 38%).

Grafikon 10.2. Percepcija raširenosti korupcije na nivou države i u neposrednom okruženju (odgovor „u velikoj meri“), u %

Ovakve razlike mogu biti posledica činjenice da se građani o korupciji informišu kroz medije i druga sredstva informisanja, te da sa različitim osobama iz svog života razgovaraju o ovim temama, što može značajno uticati na njihovu opštu percepciju rasprostranjenosti korupcije na nivou države, bez obzira na koji su način su za nedozvoljene radnje saznali i da li su one proverene ili nisu.

II. PERCEPCIJA GRAĐANA SRBIJE O VAŽNOSTI UVOĐENJA MERA U BORBI PROTIV KORUPCIJE

Građani su procenjivali važnost različitih mera i aktivnosti čije bi sprovođenje moglo da dovede do smanjenja nivoa korupcije u zemlji – tabela II.1.

Na samom vrhu liste koju je činilo sedam mera, isto kao i u prethodna dva istraživačka ciklusa 2018. i 2019. godine, nalazi se potreba uvođenja *strožijih kazni, uključujući tu i zatvorske, za one koji daju i primaju mito* – da je ova mera važna smatra svaki peti ispitanik, a da je veoma važna smatra 62% ispitanika, što zbirno čini 83% građana koji procenjuju da ovo predstavlja najbolji način da se utiče na smanjenje korupcije u Srbiji. U odnosu na prethodna istraživanja, procenat je neznatno promenjen – tada je ispitanika sa ovakvim stavom bilo 85, odnosno 86%. Na drugom mestu, takođe isto kao i u ranijim godinama, nalazi se neophodnost *pojačane zakonske zaštite onih koji prijavljuju korupciju (uzbunjivača)*, sa stepenom slaganja od zbirno 81% (20% veruje da je ova mera važna i još 61% da je veoma važna). U slučaju ove dve tvrdnje, iako su i dalje najčešće zastupljene po odgovorima ispitanika, važno je primetiti da su izmerene vrednosti najniže u sva tri istraživačka ciklusa – kod prve tvrdnje uočavamo pad od tri procentna poena u odnosu na prethodnu godinu, a kod druge pad od četiri procentna poena. *Povećanje nivoa transparentnosti u radu javnih ustanova* nalazi se na trećem mestu po važnosti, sa zbirnim procentom od 76%, što predstavlja pad od tri procentna poena u odnosu na 2019. godinu, ali je i dalje ova izmerena vrednost viša nego 2018. godine - za pet procentnih poena.

Slede mera *unapređenja medijskih sloboda i medijske transparentnosti*, odnosno *jačanje nadzorne i kontrolne uloge nezavisnih državnih tela*, za koje po 75% ispitanika smatraju da su važne ili veoma važne, što je praktično isti nalaz kao u prethodnom istraživačkom ciklusu. Na poslednja dva mesta od ukupno sedam ispitivanih mera, nalaze se *unapređenje nivoa ostvarivanja prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja* (71%) i *edukacija državnih službenika i činovnika o štetnosti korupcije* (63%). Kod ove dve poslednje tvrdnje uočava se pad procentnih poena, pa su vrednosti izmerene u ovom ciklusu iste ili slične kao u istraživanju iz 2018. godine.

Kod praktično svih mera, procenat ispitanika koji smatraju da njihova implementacija nije nimalo važna, odnosno da je malo važna u borbi protiv korupcije, kreće se od 5% do 7%. Jedini izuzetak predstavlja *edukacija državnih službenika i činovnika o štetnosti korupcije* – 8% ispitanika smatra da ovo nije nimalo važno, a još 7% da je malo važno – zbirno 15%. Ujedno, kao što je i navedeno iznad, ovo je i tvrdnja kod koje se, u poređenju sa drugim, uočava najmanji broj ispitanika koji veruju u njenu (potpunu) važnost u svim istraživačkim ciklusima – 61% tokom 2018. godine, 66% tokom 2019. godine i 63% u ovom istraživačkom ciklusu.

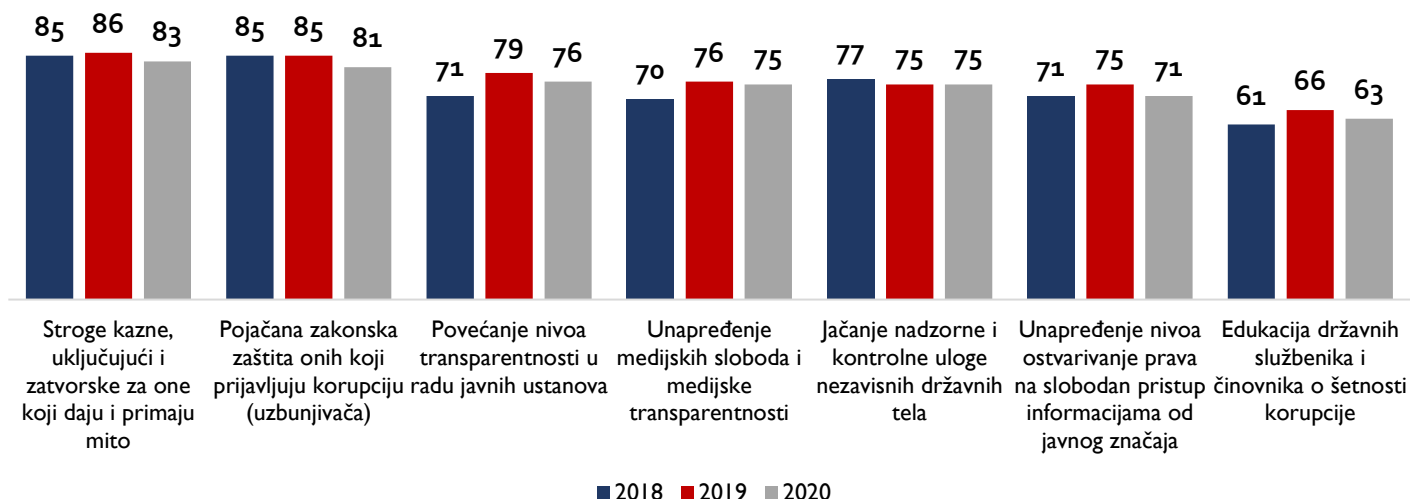
Kada se ovi nalazi ukrste sa mišljenjima ispitanika o korupciji kao pojavi, uočava se da od 77% do 88% ispitanika koji korupciju *doživljavaju kao način ponašanja, kulture i navika*, veruje u (veoma veliku) važnost sprovođenja nabrojanih mera u borbi protiv korupcije. Izuzetak, odnosno najmanje slaganje u ovoj grupi ispitanika nalazimo kod edukacije državnih službenika i činovnika: 68% ispitanika koji korupciju vide kao način ponašanja smatraju da bi ova mera imala efekta na smanjenje korupcije u budućnosti. Ista pravilnost uočava se i kod ispitanika koji se dominantno slažu sa tvrdnjom da je *korupcija u Srbiji način da se neki ljudi obogate na račun javnosti/države*, odnosno sa tvrdnjom da je *korupcija u Srbiji način da neki ljudi ostvare svoja osnovna prava i potrebe*: u oba slučaja, važnost svih nabrojanih mera izuzev edukacije službenika prepoznaje između 80 i 89% ispitanika, dok svrsishodnost edukacije vidi 66%, odnosno 72% ispitanika.

Tabela 11.1 – Molim Vas da procenite važnost sledećih mera i aktivnosti čije bi sprovođenje moglo da dovede do smanjenja nivoa korupcije u Srbiji? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Ciklus → Aktivnost ↓	Veoma mnogo je važno			Važno je			Osrednje je važno			Malo je važno			Nimalo nije važno			Ne mogu da procenim		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Stroge kazne, uključujući i zatvorske za one koji daju i primaju mito	64	66	62	21	20	21	8	8	9	2	3	3	2	2	3	3	1	2
Edukacija državnih službenika i činovnika o štetnosti korupcije	35	41	37	26	25	26	17	15	19	8	7	7	9	9	8	5	3	3
Povećanje nivoa transparentnosti u radu javnih ustanova	42	50	50	29	29	26	18	14	15	5	3	4	2	1	2	4	3	3
Pojačana zakonska zaštita onih koji prijavljuju korupciju (uzbunjivača)	62	64	61	23	21	20	9	10	12	3	2	3	1	1	2	2	2	2
Jačanje nadzorne i kontrolne uloge nezavisnih državnih tela	50	49	50	27	26	25	14	15	15	3	3	4	1	2	2	5	5	4
Unapređenje nivoa ostvarivanja prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja	42	44	43	29	31	28	17	16	18	4	3	4	2	1	2	6	5	5
Unapređenje medijskih sloboda i medijske transparentnosti	45	49	50	25	27	25	17	14	14	6	4	5	2	2	2	5	4	4

Veoma je važno kod ovih nalaza primetiti da je kod šest od ukupno sedam mera došlo do pada procenta ispitanika koji veruju da je njihova implementacija važna ili veoma važna u borbi protiv korupcije, što je nalaz potpuno suprotan onom iz 2019. godine, kada je u slučaju 5 od 7 tvrdnji uočen porast ukupnog procenta ispitanika koji veruju da je njihova implementacija važna ili veoma važna u borbi protiv korupcije – grafikon 11.1. Jedino je slučaju jačanja nadzorne i kontrolne uloge nezavisnih državnih tela procenat je nepromenjen.

Grafikon 11.1 – Pregled zbirnih odgovora „veoma je važno“ i „važno je“ za mere i aktivnosti čije bi sprovođenje moglo da dovede do smanjenja nivoa korupcije u Srbiji, poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

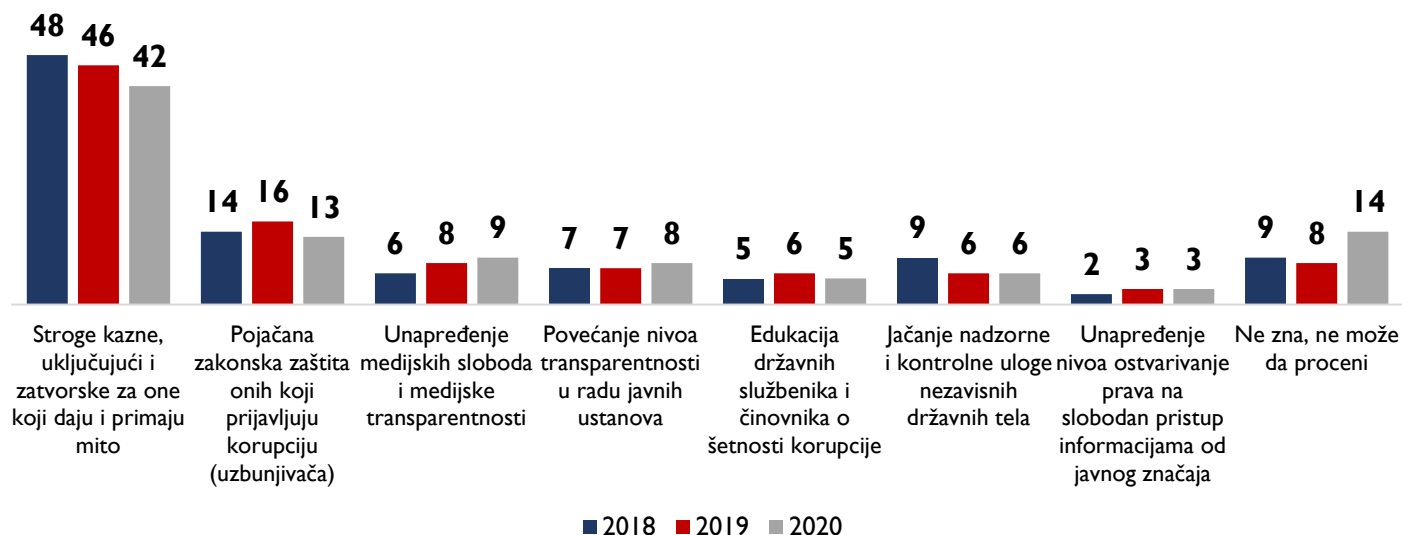

Kao najefektivniju meru u sprečavanju korupcije i borbi protiv iste, 46% građana Srbije vidi *stroge kazne, uključujući i zatvorske, za one koji mito daju ili nude* – grafikon 11.2. Ovaj nalaz je nepromenjen u odnosu na 2018. i 2019. godinu štetnosti, kada je ista mera takođe bila na prvom mestu, ali sa većom podrškom – 46, odnosno 48%. U ovoj grupi ispitanika, iznad proseka se nalaze ispitanici u starosnoj grupi od 30 do 50 godina i ispitanici iz urbanih područja, odnosno iz Beograda i Centralne Srbije.

I u ovom istraživačkom ciklusu, kao druga najefikasnija mera percipira se *pojačana zakonska zaštita onih koji prijavljuju korupciju, odnosno uzbunjivača*. Ovde iznad proseka ispitanike preko 50 godina, iz Centralne Srbije, posebno iz ruralnih područja i sa srednjim nivoom obrazovanja. Iako je druga po frekventnosti odgovora, ova mera ima trostruko manju podršku nego prva – 13%. Ova vrednost približna je onoj izmerenoj tokom 2018. godine (14%), a niža je za tri procentna poena u odnosu na 2019. godinu.

Sve druge mere zastupljene su značajno manje od drugoplasirane tvrdnje i kreću se od 3% u slučaju *unapređenja nivoa ostvarivanja prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja*, do 9% u slučaju *unapređenja medijskih sloboda i medijske transparentnosti*.

Grafikon 11.2 – Koju od navedenih mera smatrate najefektnijom u borbi protiv korupcije u Srbiji? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

Kada je reč o percepciji korupcije kao pojave (tabela 11.2), najveći procenat građana korupciju i dalje vidi kao sredstvo na osnovu koga se pojedinci bogate na račun javnog interesa. Sa ovim stavom se slaže 70% građana. Ovde je važno primetiti da se nastavlja trend smanjenja procenta ispitanika koji se slažu sa ovom tvrdnjom – sa 76% u 2018. godini, na 74% u prethodnom istraživačkom ciklusu, odnosno na 70% u tekućoj godini. Proporcionalno raste broj ispitanika koji izražavaju neslaganje sa ovakvim stavom i sada iznosi 11%, što je rast od četiri procentna poena u odnosu na 2019. godinu. Da je korupcija uobičajeni način ponašanja, odnosno sastavni deo kulture i navike u društvu, veruje više od polovine ispitanika – 52%, uz 23% onih koji se sa ovom tvrdnjom ne slažu. Kao i u prethodnom slučaju, uočava se „prelivanje“ odgovora, pa tako opada broj građana koji se slažu sa ovim stavom (sa 57% na 52%), a raste broj onih koji se ne slažu – sa 18% na 23%. Rasprostranjenost ovakvog načina razmišljanja i izvesne normalizacije korupcije, predstavlja sistemski problem, s obzirom da postoji mala verovatnoća da će se građani buniti protiv nečega što smatraju delom svoje kulture i uobičajenog načina ponašanja. Konačno, da korupcija u Srbiji predstavlja način da neki stvari ostvare svoja osnovna prava i probleme, veruje 44% građana Srbije, što predstavlja nastavak trenda pada broja ispitanika koji dele ovakav stav – sa 50% u prvom ciklusu, na 48% u drugom i na 44% u poslednjem, trećem istraživačkom ciklusu. Za razliku od prethodnih slučajeva, kod kojih je došlo do rasta procenta ispitanika koji izražavaju neslaganje, ovde se uočava proporcionalni porast procenta neopredeljenih građana (sa 21% na 26%).

Iako ohrabruje nalaz da se smanjuje procenat ispitanika koji se slažu sa ovim tvrdnjama, sveukupno posmatrano, može se zaključiti da su nalazi i dalje negativni, te da građani Republike Srbije u najvećem obimu doživljavaju korupciju kao ustaljeni obrazac ponašanja, posebno u slučaju pojedinaca koji koriste koruptivne mehanizme da bi se obogatili ili okoristili na račun države ili celokupne javnosti. Takođe, prethodno izneti nalazi mogu biti i značajan pokazatelj rasprostranjenosti korupcije u Srbiji, s obzirom da se pokazuje da su se građani „saživali“ sa ovakvim mehanizmima i radnjama: ako uzmemo u obzir da je čak 52% građana Srbije spremno

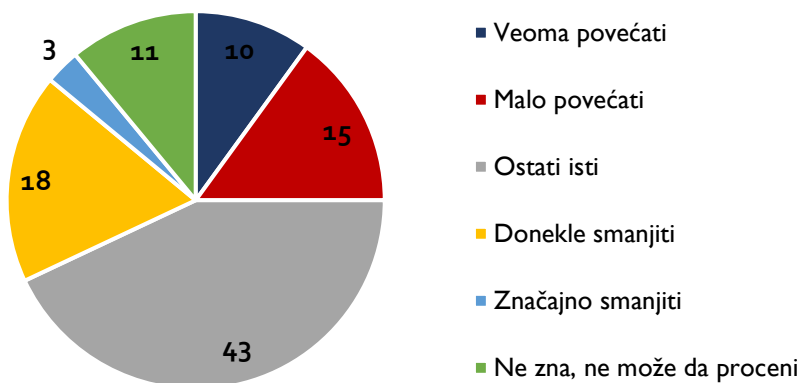
da prihvati stav da je korupcija uobičajeni način ponašanja, a posebno nalaz da jedino rešenje za neke ljude da zadovolje svoja osnovna prava i obaveze predstavlja upravo korupcija, jasno je da se govori o pojavi koja je naširoko rasprostranjena i koja prete ugrožavanju normalnog funkcionisanja - kako na nivou institucija, tako i na nivou svakodnevnog života.

Tabela 11.2 – U kojoj meri se slažete sa sledećim tvrdnjama koje se tiču korupcije?
Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

	Ne slaže se			Niti se slaže, niti se ne slaže			Slaže se			Ne zna, ne može da proceni		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Korupcija je u Srbiji uobičajeni način ponašanja, stvar kulture i navike	18	18	23	19	22	21	59	57	52	4	3	4
Korupcija u Srbiji je način da se neki ljudi obogate na račun javnosti/države	9	7	11	13	16	16	76	74	70	2	3	3
Korupcija u Srbiji je način da neki ljudi ostvare svoja osnovna prava i potrebe	24	25	26	21	21	26	50	48	44	5	6	4

Prema subjektivnim prognozama najvećeg broja građana Srbije (43%), rasprostranjenost korupcije će u narednoj godini ostati na istom nivou na kom se nalazi sada. Istovremeno, nešto je veći procenat ispitanika koji su skloni uverenju da će se njen obim povećati u odnosu na one koji imaju suprotno uverenje: 25% naspram 21%. Ipak, kada se gledaju krajnje vrednosti skale (veoma će se povećati i značajno će se smanjiti), upadljivo je veći broj onih građana koji imaju potpuno pesimističan stav: da će se korupcija veoma povećati veruje 10% građana, a svega 3% veruje da će se značajno smanjiti. Preostalih 11% ispitanika nije moglo da se opredeli po ovom pitanju – grafikon 11.3.

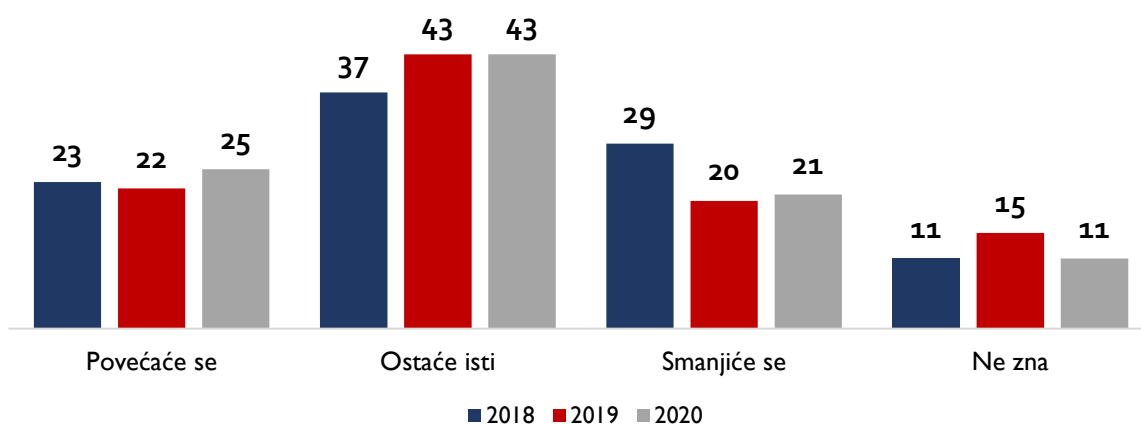
Grafikon 11.3 Da li smatrate da će se u narednoj godini nivo korupcije...? u %

Iznad proseka u grupi ispitanika koji veruju da će se nivo korupcije znatno povećati u predstojećem periodu nalaze se stanovnici Beograda i urbanih sredina, pripadnice ženskog pola, ispitanici sa najvišim stepenom obrazovanja i oni starosti do 49 godina. Među onima koji veruju da će se korupcija smanjiti u narednoj godini, iznad proseka se nalaze ispitanici iz Centralne Srbije, sa srednjim nivoom obrazovanja, iz ruralnih područja i starosti preko 60 godina.

U poređenju sa 2018. i 2019. godinom (grafikon 11.4), uočava se blagi porast broja ispitanika koji veruju da će se nivo korupcije u narednoj godini povećati – sa 22% na 25%, a za jedan procentni poen raste i udeo ispitanika koji imaju suprotan stav – sa 20% na 21%.

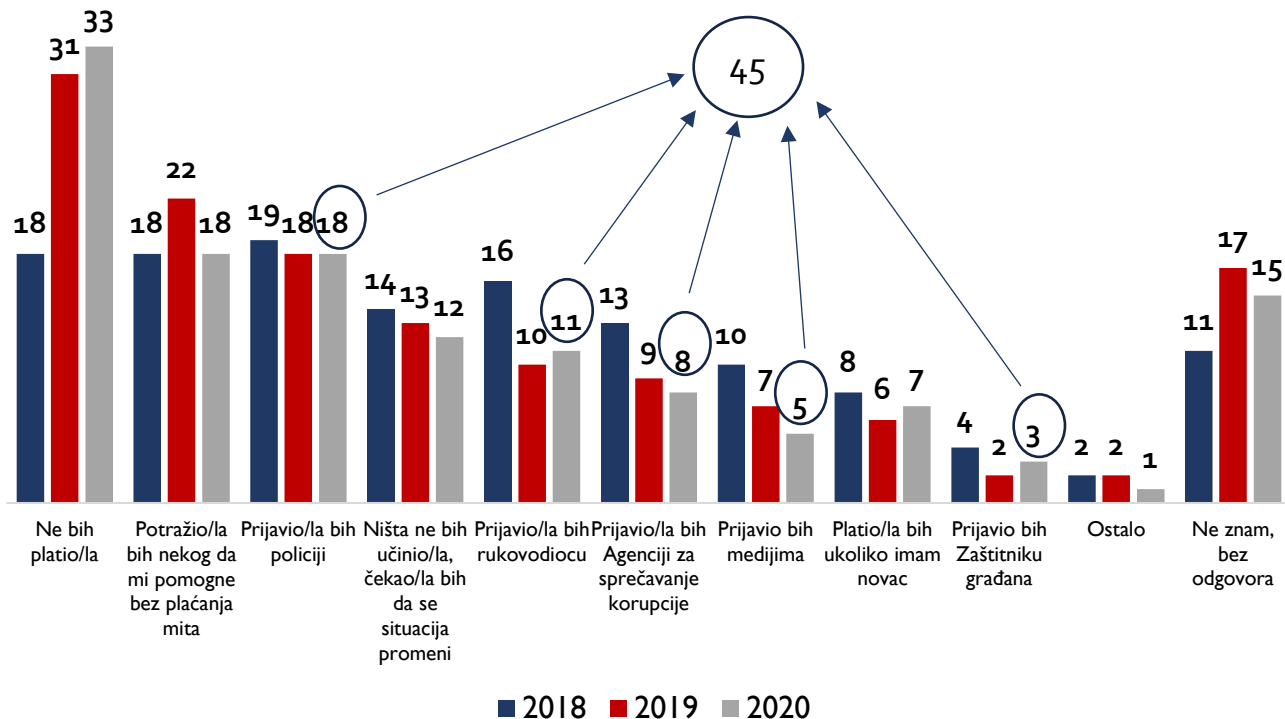
Grafikon 11.4. **Da li smatrate da će se u narednoj godini nivo korupcije...?** Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

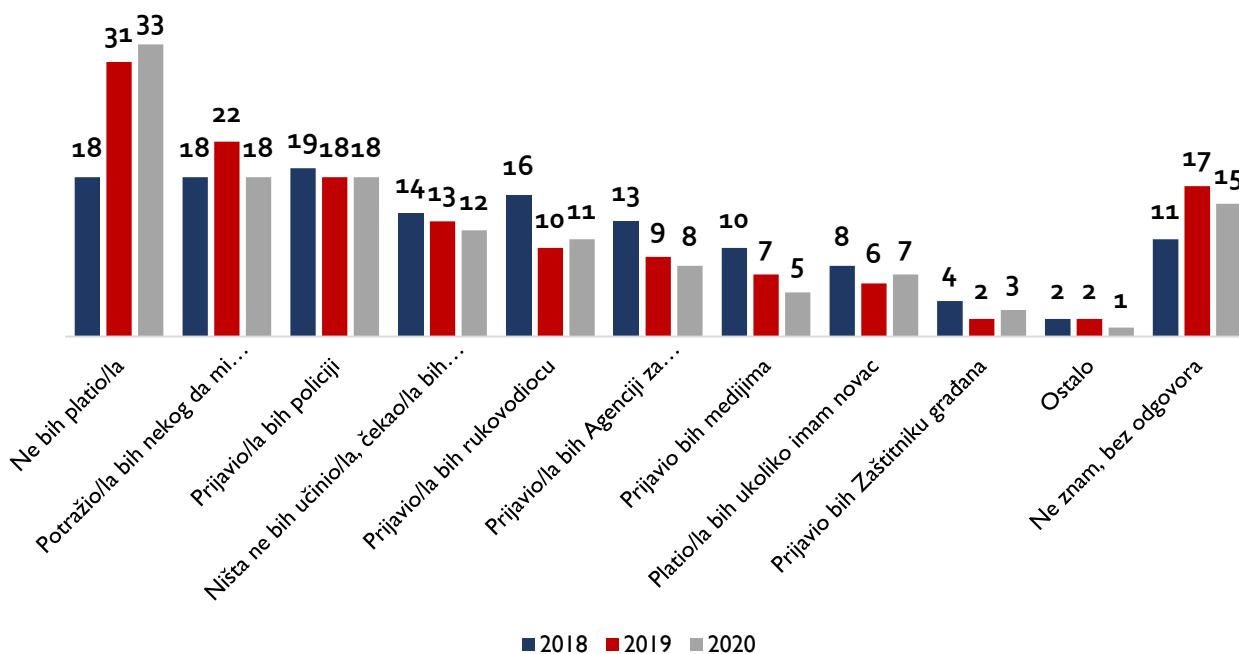
Pitali smo građana Srbije šta bi radili kada bi se našli u situaciji da službenik ili zaposleni u javnoj upravi od njih traži mito i došli do sledećih rezultata – grafikon 11.5. Uporedno posmatrano, izdvajaju se sledeći važni nalazi: nastavlja da raste broj ispitanika koji biraju odgovor *ne bih platio* – sa 18% 2018. godine na 31% 2019. godine i na 33% u ovom istraživačkom ciklusu. Osim ovog odgovora, blagi rast uočavamo i u slučaju *prijavlivanja rukovodiocu* (za jedan procentni poen, sa 10% na 11%), *prijavlivanja Zaštitniku građana* (sa 2% na 3%) i u slučaju ispitanika koji *bi platili ukoliko imaju novac* (sa 6% na 7%). Među onima koji ne bi platili, iznad proseka se nalaze pripadnice ženskog pola, ispitanici iz Beograda i drugih gradskih sredina, kao i građani najstarije starosne dobi.

Sa druge strane, smanjuje se udeo ispitanika koji bi: *potražili nekog da im pomogne bez plaćanja mita* (sa 22% na 18%, što je nalaz identičan kao 2018. godine), *prijavili slučaj Agenciji za sprečavanje korupcije* (sa 9% na 8%), *prijavili slučaj medijima* (sa 7% na 5%, pri čemu je ovde važno primetiti da je broj ispitanika koji bi prijavili korupciju medijima dvostruko manji nego 2018. godine), kao i broj onih ispitanika koji bi ostali pasivni, odnosno *ne bi učinili ništa, već bi čekali da se situacija promeni* (sa 13% na 12%). Broj ispitanika koji bi *korupciju prijavili policiji* ostaje nepromenjen i iznosi 18%.

Grafikon 11.5 – **Ukoliko biste se našli u situaciji da Vam državni službenik/zaposleni u javnoj upravi direktno traži mito, šta biste uradili?** Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u % (mogućnost više odgovora)

Generalno, veću spremnost za prijavljivanje ovakvih slučajeva rukovodiocima, medijima, Agenciji za borbu protiv korupcije i posebno Zaštitniku građana pokazuju žene nego muškarci, dok je u slučaju prijavljivanja policiji situacija obrnuta.

Ovakvi nalazi ukazuju na nekoliko zaključaka. Najpre, u poređenju sa prethodnim ciklusom, za nijansu su niži procenti građana koji bi korupciju/mito prijavili Agenciji za borbu protiv korupcije i medijima, dok se blagi rast uočava u slučaju prijave korupcije upravi i Zaštitniku građana. Zbirno posmatrano, uočeno je 45% ispitanika koji bi prijavili korupciji, što je za jedan procentni poen niže nego 2019. godine i za 17% poena niže nego 2018. godine, što ponovo govori o normalizaciji problema korupcije u društvu. Kroz većinski stav da korupcija predstavlja deo navika i običaja, praktično se guše potreba i obaveza da se na ovakve pojave reaguje i da se one prijavljuju, a samim tim i suzbijaju. Sa druge strane, isti nalaz može biti i pokazatelj rasprostranjenog neznanja ili nedostatka svesti o ozbiljnosti koruptivnih radnji i potrebi da se one prijavljuju. O tome svedoči i podatak da 15% ispitanika ne zna šta bi radilo u ovakvim situacijama. U tom kontekstu, postavlja se veoma važno pitanje o tome koliki deo problema o rasprostranjenosti korupcije leži i u činjenici da određeni procenat građana ne zna ili nema dovoljno informacija o tome šta da radi ukoliko se nađe u ovakvoj ili sličnoj situaciji.

Nadalje smo zamolili ispitanike koji ne bi prijavili državnog službenika za traženje mita, da navedu razloge zbog kojih to ne bi učinili – grafikon 11.6.

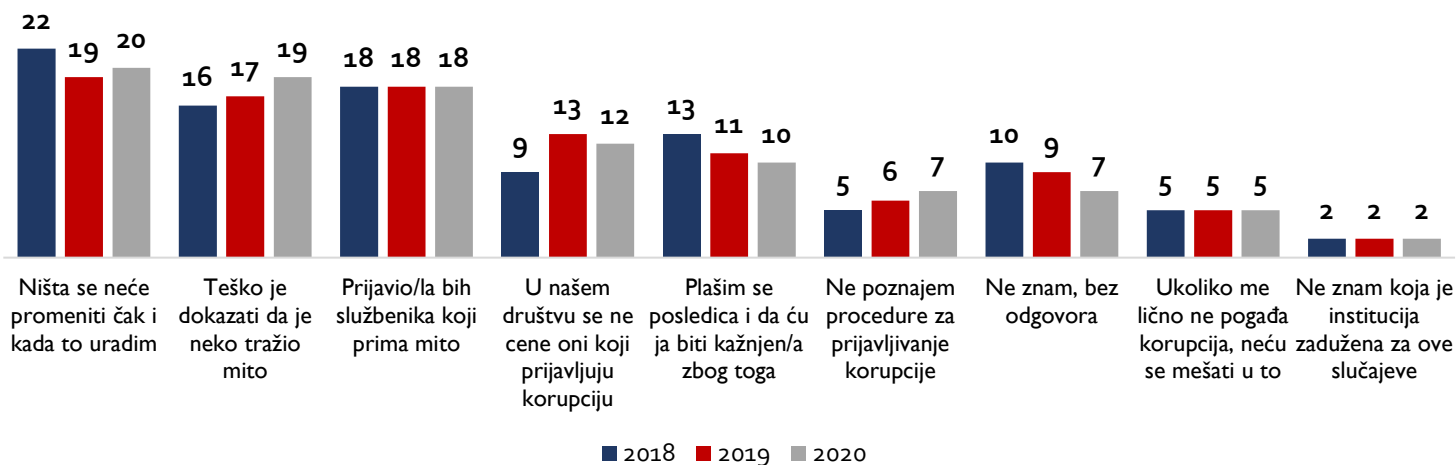
Tri najčešće zastupljena odgovora su da se ništa neće promeniti čak i ukoliko bi korupcija bila prijavljena (20%), da je teško dokazati da je neko tražio mito (19%) i da se u našem društvu ne cene oni koji prijavljuju korupciju (12%). U prethodnom istraživačkom ciklusu, zbirno je bilo 49% građana sa ovakvim stavovima, a sada ih je 51%. Važno je napomenuti i da se uočava dalji rast broja ispitanika koji od prijavljivanja korupcije odustaju jer smatraju da ju je teško dokazati – sa 16% u 2018. godini, na 17% u 2019. godini i na 19% u ovom istraživačkom ciklusu. Takođe, i dalje je relativno visok procenat ispitanika koji biraju odgovor u našem društvu se ne cene oni koji prijavljuju korupciju, što ponovo ukazuje na neophodnost sistemskog tretiranja pitanja korupcije

u društvu kao problema koji je „uobičajen“. Istovremeno, svaki deseti ispitanik (10%) i dalje izražava strah od posledica/kažnjavanja nakon prijavljivanja korupcije.

O potrebi dalje edukacije i rada sa građanima svedoči i podatak da zbirno 9% ispitanika ne zna na koje načine bi moglo da prijavi korupciju (7% ne poznaje procedure, a 2% ne zna koja ja institucija nadležna), što je za dva procentna poena više nego 2019. godine. Među ispitanicima koji nemaju dovoljno informacija o procedurama i institucijama koje su relevantne kada je reč o prijavljivanju koruptivnih radnji, iznad proseka se nalaze pripadnice ženskog pola, ispitanici iz seoskih područja i oni stariji od 50 godina. Kada se tome pridoda i 7% ispitanika koji ne znaju kako bi se ponašali, ali i 19% onih koji odustaju od prijavljivanja jer smatraju da je ove slučajeve veoma teško dokazati, uočava se približna veliki prostor za rad sa građanima – posebno kroz edukativne/informativne kampanje o tome kako izgledaju procedure i kome se prijavljuju slučajevi korupcije, koji su njeni pojavni oblici i tako dalje.

Svaki dvadeseti građanin Srbije iskazuje u potpunosti pasivan stav prema prijavi korupcije, odnosno ne bi je prijavio - osim u situaciji da ona direktno utiče na njega.

Grafikon 11.6 – Ukoliko niste spremni da prijavite službenika koji traži mito, molimo Vas da navedete razloge zašto, poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

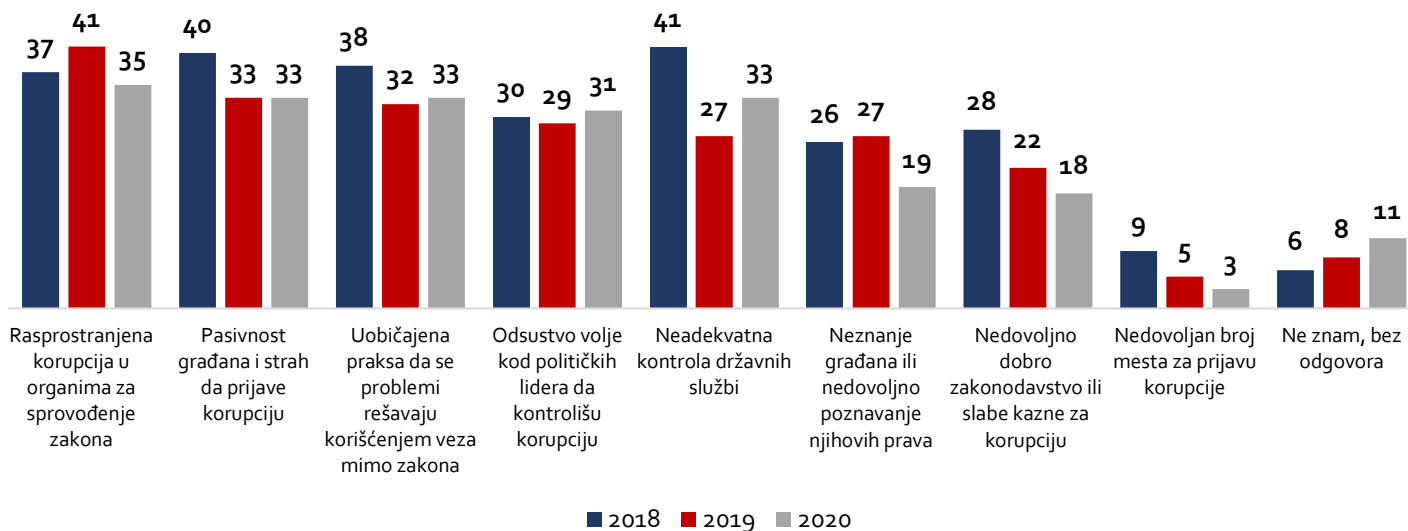

Kada je reč o faktorima koji najviše ometaju suzbijanje korupcije, kao najvažniji 35% građana prepoznaje *rasprostranjenu korupciju u organima za sprovođenje zakona*, što je za šest procentnih poena manje u poređenju sa prethodnim istraživanjem, kada je došlo do rasta u odnosu na 2018. godinu. Ovim se ovogodišnji nalaz približio 2018. godini po vrednosti. Na drugom mestu nalazi se *pasivnost građana, odnosno njihov strah da prijave korupciju*, što je odgovor koji sada bira 33% ispitanika (ista vrednost kao 2019. godine, odnosno za 7 procentnih poena manje nego 2018. godine), a sledi *uobičajena praksa da se problemi rešavaju korišćenjem veza mimo zakona* – 33% (za 7 procentnih poena manje nego 2018. godine) – grafikon 11.7.

Osim prethodno navedenog, u odnosu na 2019. godinu, uočava se rast udela ispitanika koji smatraju da je ključni faktor koji ometa suzbijanje korupcije *odsustvo volje kod političkih lidera da kontrolišu korupciju* (sa 29% na 31%), odnosno da je reč o *neadekvatnoj kontroli državnih službi* (sa 27% na 33%). Sa druge strane, kao važan nalaz izdvaja se i činjenica da je za osam procentnih poena smanjen udeo ispitanika koji glavni razlog vide u *neznanju građana ili nedovoljnom*

poznavanju prava (sa 27% na 19%), što je i najniža izmerena vrednost u sva tri istraživačka ciklusa. Takođe, manji broj građana percipira nedovoljno dobro zakonodavstvo kao problem – 18%.

Grafikon 11.7 – Prema Vašem mišljenju, koji faktori najviše ometaju suzbijanje korupcije? Poređenje 2018, 2019. i 2020. godine, u %

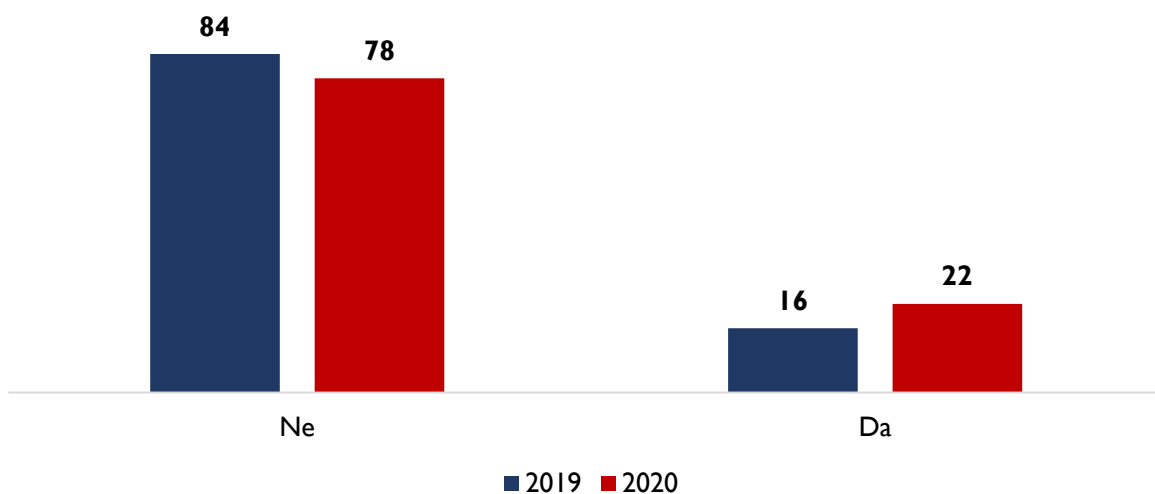
12. DIREKTNA ISKUSTVA GRAĐANA SA KORUPCIJOM

Ovo istraživanje je kao i prošlogodišnje, uključivalo set pitanja koja se tiču direktnog iskustva građana sa korupcijom. Ispitivan je kontakt građana sa narednim institucijama: javne obrazovne ustanove (škole, fakulteti), zdravstvene ustanove (bolnice, domovi zdravlja, klinički centri), javna uprava (opštinska/gradska/državna administracija), javna komunalna preduzeća (EPS, Infostan...), policija, sudovi (privredni, apelacioni, trgovinski, prekršajni...) i tužilaštvo.

Od ukupnog broja, 78% građana reklo je da nikada ni oni, niti članovi njihovih domaćinstava nisu bili u kontaktu sa pomenutim institucijama. Sa druge strane, 22% ispitanih građana i članova njihovog domaćinstva je imalo kontakt sa pomenutim institucijama u prethodnih 12 meseci. U poređenju sa nalazima iz 2019. godine uočavamo da je nešto viši procenat građana bio u kontaktu sa institucijama (šest procentnih poena više nego 2019. godine). Građani koji su češće imali kontakte sa institucijama dolaze iz Vojvodine (30%). Najstariji ispitanici su takođe nešto češće navodili da su bili u kontaktu sa institucijama.

U korelaciji sa pitanjem o rasprostranjenosti korupcije u institucijama u Srbiji, zanimljivo je da čak 87% ispitanika koji su dali odgovor da je korupcija u policiji prisutna u velikoj meri nikada i nije bilo u kontaktu sa policijom. Slična situacija je i sa zdravstvom i obrazovanjem gde po 86% građana koji navode da je u ovim institucijama korupcija prisutna u velikoj meri nikada nije ni bilo u kontaktu sa ovim institucijama.

Grafikon 12.1 – **Da li ste vi ili član vašeg domaćinstva bili u kontaktu sa nekom od sledećih institucija/organizacija u prethodnih 12 meseci?** Poređenje 2019. i 2020. godine, u %

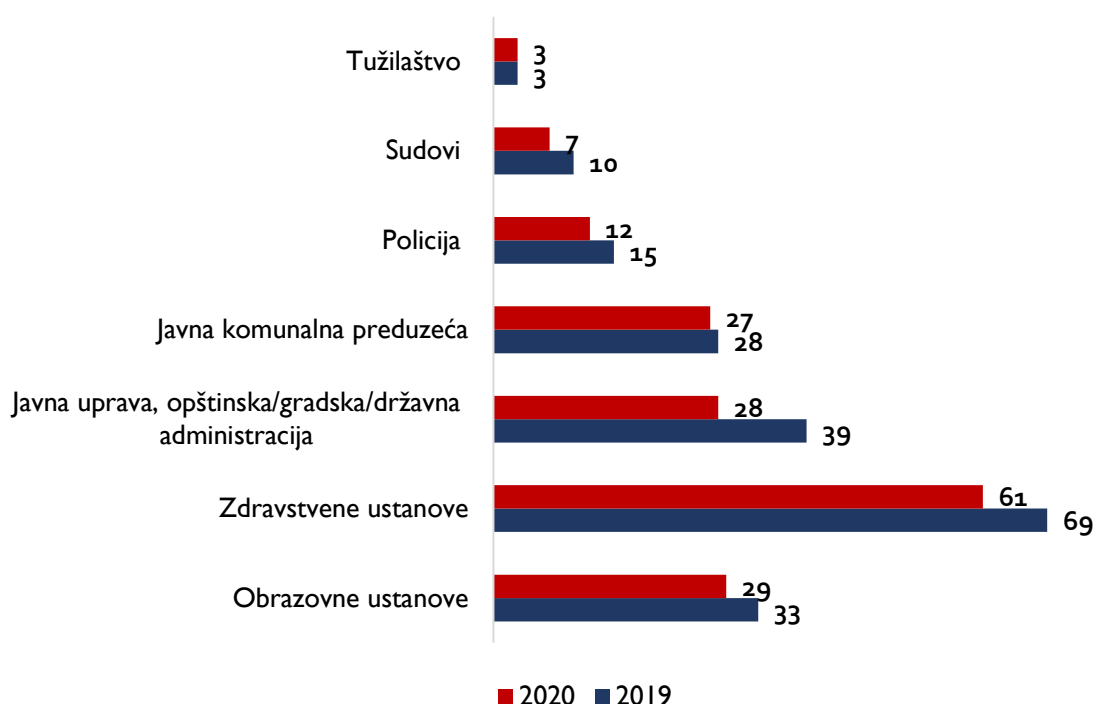

Od građana koji su odgovorili potvrdno na pitanje o kontaktu sa gorepomenutim institucijama, najveći procenat građana je izdvojio zdravstvene ustanove (61%), a zatim slede obrazovne ustanove –29%, javna uprava (opštinska/gradska/državna administracija)–28% i javna komunalna preduzeća – 27%. Sa obrazovnim institucijama su, očekivano, u kontakt najčešće dolazili najmlađi ispitanici, mlađi od 29 godina (učenici i studenti). Ukupno 50% ispitanika u ovoj kategoriji navodi da je bilo u kontraktu sa obrazovnim ustanovama. Ispitanici između 60 i 69 godina su sa zdravstvenim ustanovama bili u kontaktu u 62% slučajeva, a oni stariji od 70 godina u čak 73%

slučajeva. Takođe, žene su natprosečno navodile da su sa zdravstvenim institucijama dolazile u kontakt (64% u odnosu na 58% muškaraca). Sa policijom je u kontakt dolazilo 12% ispitanika, i to najčešće onih mlađih od 40 godina (17% njih daje ovaj odgovor).

Građani su kao i prošle godine najređe dolazili u kontakt sa institucijama tužilaštva i sudova. Ukupno 7% je onih koji imali kontakt sa sudovima, a svega 3% je dolazilo u susret sa tužilaštvom. Natprosečno su sa sudstvom dolazili u kontakt ispitanici između 30 i 49 godina, kao i meštani urbanih sredina. Kod tužilaštva imamo najveći procenat najmlađih (do 29 godina) je bilo u kontaktu sa ovom institucijom

Grafikon 12.2– Da li ste vi ili član vašeg domaćinstva bili u kontaktu sa nekom od sledećih institucija/organizacija u prethodnih 12 meseci? – Potvrđan odgovor, Poređenje 2019. i 2020. godine, u %

Ipak, upitani da li su u nekoj od ustanova sa kojom su dolazili u kontakt morali da daju mito, poklon ili da uzvrate uslugu kako bi obavili posao zbog koga su došli kod svih ustanova više od četiri petine ispitanih građana je odgovorilo negativno.

Kada su u pitanju *javne obrazovne ustanove*, 95% ispitanih nikada nije moralo da pruži mito (90% - 2019.godine), dok je 4% moralo da da neku vrstu poklona (7% - 2019.godine), 1% da uzvрати uslugu, dok niko od ispitanika nije naveo novčani mito.

Kod *javne uprave* (opštinska/gradska/državna administracija) i *tužilaštva* nailazimo na po 91% ispitanika koji navode da nisu morali da daju mito. U slučaju administracije, radi se o istom procentu kao i prošle godine, dok je 6% anketiranih reklo da su morali da daju neku vrstu poklona, 2% da uzvrate uslugu, a 1% je reklo da su morali da daju novčani mito. Kod tužilaštva, nalazimo 6% ispitanika koji su morali da daju neku vrstu poklona (šest procentnih poena više nego prošle godine), 3% je uzvratilo uslugu (dva procentna poena manja nego prošle godine),

dok nije bilo ispitanika koji su dali mito. Za *javna komunalna preduzeća* 98% ispitanika navodi da nije moralo da da mito, a 2% građana Srbije je moralo da pruži neku vrstu poklona.

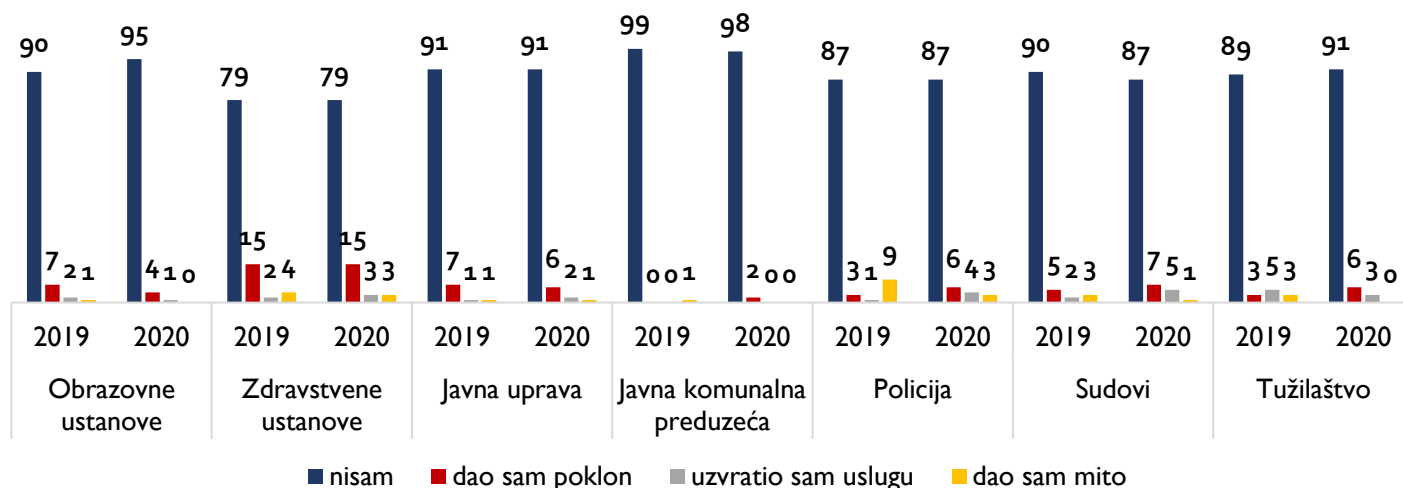
Isti procenat kao i prošle godine navodi da *policiji* nije dalo nikakav mito 87% građana, 6% je dalo poklon (6% - 2019.), 4% je uzvratilo uslugu (1% - 2019.), dok je 3% reklo da je moralo da da mito u novcu, što je za šest procentnih poena manje nego prošle godine.

Kod *sudova* 87% ispitanika nije moralo da da mito (90% - 2019.), dok je 7% navelo da je moralo da da poklon (5% -2019.), 5% da uzvрати uslugu, a 1% je navelo da je moralo da novčani mito. Sudovi su (uz javna komunalna preduzeća) institucija u kojoj je došlo do pada procenta građana koji navode da nisu morali da pruže nikakav mito. Ovaj nalaz je u skladu i sa nalazom prema kome je došlo do porasta broja građana koji smatraju da su sudovi najkorumpiranija institucija u Srbiji.

Na kraju, i ovoga puta jedina ustanova kod koje nešto niži procenat građana rekao da nije morao da mito je *zdravstvo*. Ovde 79% građana nije moralo da da mito (isto kao i prošle godine), dok je njih 15% moralo da da poklon (15% - 2019.godine), a 3% da uzvрати uslugu. Ukupno 3% ispitanih građana naglasilo je da je za obavljanje posla u zdravstvenim ustanovama moralo da pruži neku vrstu novčanog mita. Treba napomenuti da je većina građana navela i tačne iznose novca koje su dali kao mito, te da se radi o iznosima od 10 evra do 500 evra.

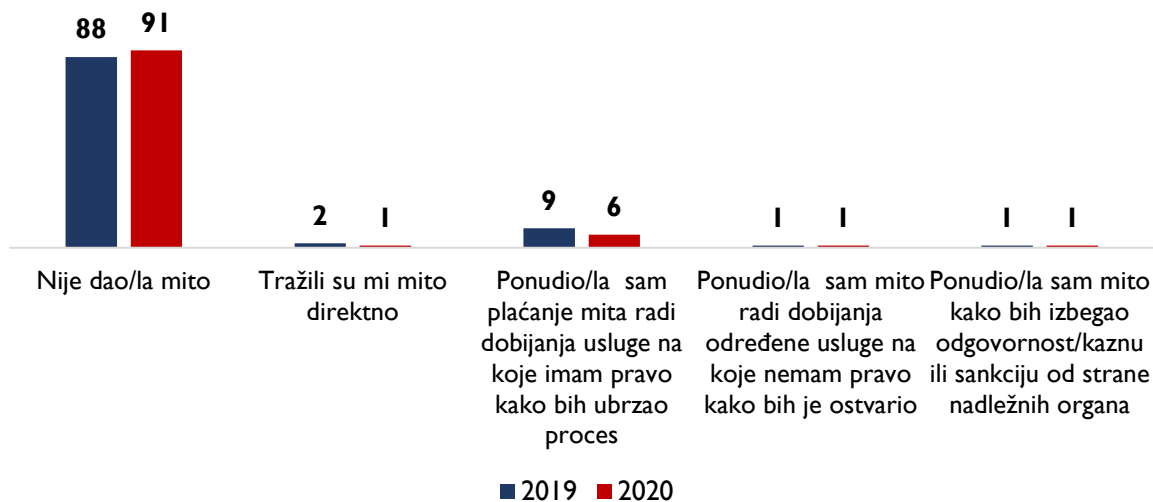
Uporedimo li ove rezultate sa demografskim karakteristikama primetićemo da su stanovnici urbanih sredina nešto češće davali mito u slučaju zdravstva, kao i muškarci i građani koji dolaze iz Centralne Srbije.

Grafikon 12.3 – Ukoliko ste bili u nekoj od ovih ustanova, da li ste morali da date mito, poklon (kafu, piće, čokoladu, parfem... ili da uzvratite uslugu kako biste obavili posao zbog koga ste došli? u %

Građane Srbije smo upitali i za razloge zbog kojih su dali mito, ukoliko su to i činili – grafikon 12.4.

Grafikon 12.4 – **Ukoliko ste dali mito, zbog čega ste to učinili? Poređenje 2019. i 2020. godine, u %**

Najveći procenat građana njih 91% reklo je da nikada nije dalo mito (što je umanjeno od tri procentna poena u odnosu na nalaze iz 2019. godine), dok je među onima koji to jesu činili najviše onih koji su mito ponudili kako bi ubrzali realizaciju neke usluge na koju i inače imaju pravo (6%). I u slučaju ovog nalaza imamo umanjeno od tri procentna poena u odnosu na nalaz iz 2019. godine. Ukupno 1% ispitanika je reklo da je bilo u situaciji da je od njih direktno tražen mito. Isti procenat, 1%, je to činilo kako bi izbegli odgovornost, kaznu ili sankciju i kako bi ostvarili pravo na neku uslugu na koju inače ne bi imali pravo. U korelaciji sa demografskim podacima zanimljiv je podatak da niko od ispitanih građana koji su završili školu za radnička zanimanja nikada nije dao mito, a 96% ispitanika sa završenom osnovnom školom ili bez nje daje isti odgovor.

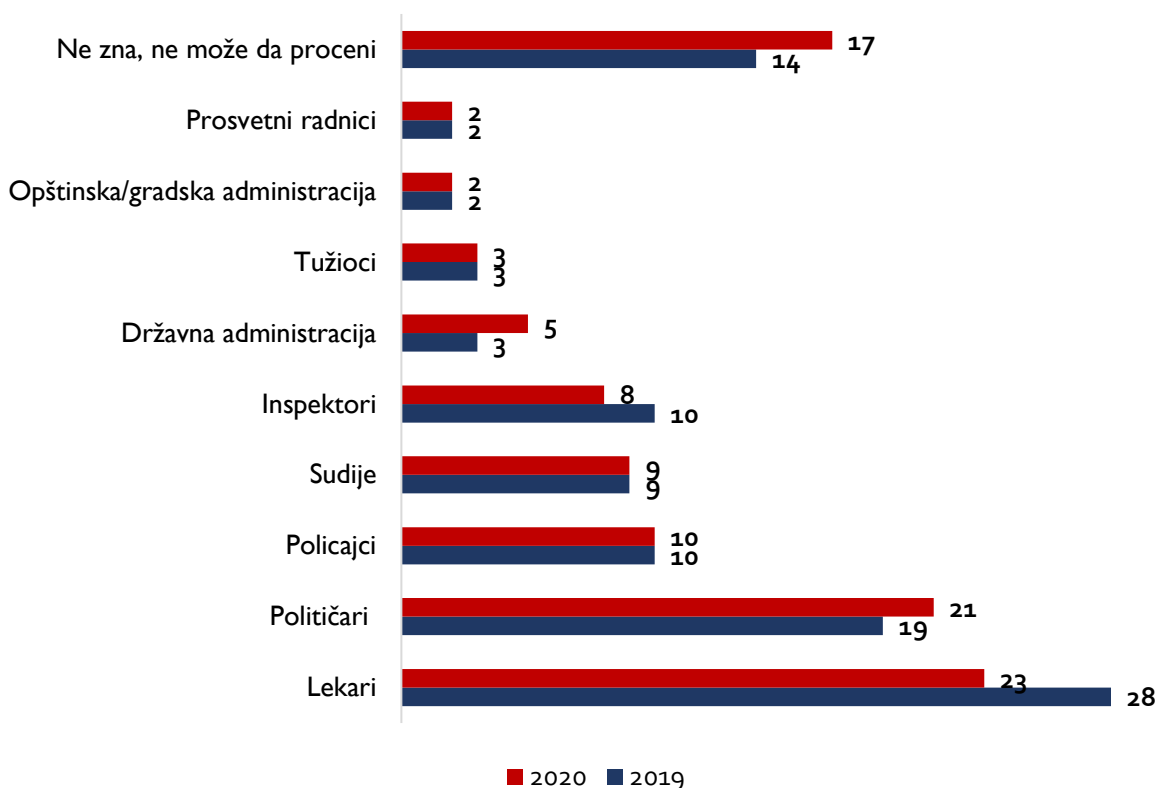
Građani Srbije su i u ovom istraživanju stali da je doktorska profesija najpodložnija korupciji – 23% daje ovakav odgovor (28% - 2019. godine). Ovaj rezultat ne iznenađuje previše ako ovaj stav uporedimo sa činjenicom da je zdravstvo najčešće percipirano kao oblast u kojoj je korupcija prisutna u velikoj meri. Ukupno čak 65% onih koji kažu da je zdravstvo najkorumpiranije u Srbiji, ujedno navodi i da su lekari profesija najpodložnija korupciji. Stanovnici ruralnih sredina u 30% slučajeva navode da je doktorska profesija najpodložnija korupciji, a slično ovakav stav natprosečno nalazimo i kod onih građana starih između 60-69 godina (koji su i najčešće dolazili u kontakt sa lekarima) i ispitanicima iz Centralne Srbije (28%). Na drugom mestu, građani su istakli političare, njih 21% je reklo da je upravo ova profesija najpodložnija korupciji, što predstavlja uvećanje od dva procentna poena u odnosu na istraživanje iz 2019. godine, a zatim slede policajci i sudije sa 10%, odnosno 9%. Kod inspektora uočavamo pad u odnosu na prošlu godinu pa sada imamo 8% građana koji navode da je su upravo oni najpodložniji korupciji, dok je ovaj stav delila jedna desetina ispitanika prošle godine. Državnu administraciju ovoga puta navodi svaki dvadeseti ispitanik, što predstavlja uvećanje od tri procentna poena. Profesije koje građani najmanje percipiraju kao korumpirane su tužiocima –

3%, lokalna administracija 2% i profesori/nastavnici – 2%. Kada ove rezultate ukrstimo sa demografskim podacima primetićemo da inspektore natprosečno navode zaposleni u javnoj administraciji – 11%, dok policajce izdvajaju vlasnici kompanija. Gledano iz ugla mesta stanovanja stanovnici Vojvodine značajno ispod proseka smatraju da su policajci i sudije najpodložniji korupciji (14%- policajci, 16% - sudije), dok pak stanovnici Beograda smatraju da su političari i inspektori podložni korupciji.

U korelaciji sa polom, muškarci iznad proseka navode policajce (11%) dok žene u 22% slučajeva kažu da su političari profesija koja je najpodložnija korupciji. Stanovnici urbanih sredina takođe navode da je profesija političara najsklonija korupciji nešto iznad proseka (23%), dok u prigradskim naseljima natprosečno nailazimo na one građane koji smatraju da su prosvetni radnici najpodložniji korupciji. Najmlađi anketirani ispitanici natprosečno izdvajaju policajce – 18%, a i političare – 24%, dok građani stari od 50 do 59 godina u 12% slučajeva navode sudije.

Ukrstimo li ovo pitanje sa pitanjem da se izdvoji jedna institucija koju građani smatraju najkorumpiranijom nećemo naići na iznenađenje. Kao što je već pomenuto 65% koji smatraju da je zdravstvo kao institucija najkorumpiranije u Srbiji ujedno i veruje da je lekarska profesija najpodložnija korupciji. Takođe, građani koji su istakli policajce kao zanimanje podložno korupciji su u 52% slučajeva rekli da je policija i najkorumpiranija u Srbiji. Građani koji kažu da je profesija političara najpodložnija korupciji, kao najkorumpiraniju instituciju navode ministarstva, predsednika, ali i predstavnike lokalnih samouprava.

Grafikon 12.5 – Prema Vašem mišljenju, koja profesija je u najvećoj meri podložna korupciji u Srbiji? Poređenje 2019. i 2020. godine, u %

U.S. Agency for International Development

Serbia

92 Bulevar kneza Aleksandra Karađorđevića, Belgrade

Tel: +381 11 706 4000; Fax: +381 11 361 8267

usaid.gov/serbia